NEMZETI NŐNEVELÉS.

XXI. ÉVFOLYAM. 1900. NOVEMBER. IX. FÜZET.

ERZSÉBET ÜNNEPÉN.*

A kegyeletnek és szeretetnek gyászos ünnepét üljük ma, midőn összegyültünk, hogy fölidézzük az emlékét felejthetetlen királynénknak, Erzsébet nagyasszonyunknak, az ő halhatatlan nevének ünnepén.

Bizonyára nincsen e hazának olyan fia és leánya, kinek szíve meg ne rendülne e napon, melyen megdicsőült királynénk emlékének áldoz a haza ifjusága. De hol ülhetné a kegyelet bensőbb érzéssel az emlékünnepet, mint intézetünkben, mely az ő dicső nevét viseli homlokán és melynek ifjúsága nagy királynénk emlékének kultuszát feladatává tűzte.

Emeljük fel tehát tekintetünket e megszentelt órában a megdicsőültek felé, abba az égi szférába, a hol hitünk szerint nincs többé szenvedés, a hol boldogság van, mert istenével egyesül az igazságot szomjazó lélek! Ott, a boldogság honában keres immár téged, Nagyasszonyunk, a mi lelkünk! Hozzád emeljük tekintetünket nemes ideálunk, hogy a Te életed példájából meritsen küzdő lelkünk vigaszt és megnyugvást. Meritsen hitet a *jóban*, mely bevilágítja életünk homályos pillanatait a remény égi sugarával, hogy el ne csüggedjünk az eszményi jóért, a tökéletességért való küzdelemben.

A Te emlékedet szivünk mélyébe véstük és lelkünk szüntelenül veled foglalkozik. A haza költői rólad énekelnek; a legszebb dal gyászt zeng éretted; és a művész vésője megalkotta síremlé-

* A m. kir. állami «Erzsébet nőiskolában» a nagy királyné emlékére tartott gyászünnepen elmondott ünnepi beszéd. E szép ünnepen az intézet ifjú leányain és tanártestületén kívül jelen voltak: Dr. Pauer Imre, Molnár Viktor és neje, Halász Ferencz és Józsa Mihály.

keden felséges alakodnak azt a mását, mely lényedet és erényeidet kifejezi. Királyi homlokodról levettük a földi hatalom és dicsőség jelvényeit; — korona helyett a megdicsőült szentek égi glóriája övedzi fejedet! A hit jelvényére támaszkodnak felénk terjesztett hívogató karjaid és a kereszt tövében fekszik kiállott szenvedéseidnek jelvénye, a Te életed valódi koronája — a *töviskoszorú*. Ebben az alakban lettél Te a mi szentünkké, a mi magyar szívünknek imádott szentjévé! És ha lelkünk fáradt, ha szívünk szenvedéssel telve, arczod nyugodt szépségére tekintve, imára kulcsoljuk kezünket és önkénytelenül rebegi ajkunk: «Legyen meg Uram a Te akaratod».

Oh, ha bírnék az ékesszólás hatalmával és a bölcseség mélyreható tekintetével, hogy méltóképen ecsetelhetném erényeidet és gazdag lelked kincseit átültethetném a gondjaimra bízott ifjúság lelkébe! De, bár gyarló eszközzel, de mély szeretettel és kegyelettel akarom lelked gazdagságának tanulságait az ifjú nemzedék fogékony lelke elé állítani, hogy általad tanulja meg a nemes nőiség vonásait és erényeit.

De vajjon hol kezdjem az elmélkedések sorát? Hiszen a fenköltképek ezrei kínálkoznak veled foglalkozó lelkemnek! Ott kezdjem-e, hol mint boldog gyermek, öntudatlan ártatlanságban kergetted a hímes szárnyú pillangót és csengő hangod versenyre kelt a dalos madárral, lelked vidám derüje és arczod édes mosolygása a napsugárral?

Vagy ott, hol mint fejedelemnő népek anyjává lettél és egy szenvedő nemzetnek meghódítottad bizalmát és szeretetét női fenségeddel előbb, mint királyi koronáddal? A fényben, hatalomban, boldogságban sugárzó nőt állítsam-e elétek, hogy lássátok, miként kell a hatalmat önmegtagadással, a fényt és boldogságot alázatos szívvel viselni? Avagy azt a golgothát világítsam-e meg, a melynek sötét, hosszú útján végig haladtál, egy martir hitével és türelmével és egy bölcsnek önmegadásával; hogy megtanuljuk tőled a krisztusi szeretetet: «szeretni szenvedéseinket», átölelni a keresztet, melyet a Gondviselés életfeladatunkkal együtt vállainkra helyezett! — Oh, a Te életed minden mozzanatának meg volt a

szépsége, a *szenvedése* és *kibékülése*, mert életed bázisa a szeretet volt és lelked harmoniája felett őrködött erkölcsi erőd és akaratod.

Nincs a Te életed nyilt könyvének olyan lapja, mely búvárkodó szeretetünk előtt ismeretlen volna és e szent könyvnek minden lapjáról fényes, ragyogó példád beszél hozzánk!

És mi követni akarjuk nagy királynénk példáját a szeretetben, kötelességhűségben, a szenvedések keresztényi elviselésében és a legnemesebb idealizmusban.

Az ő lelki világának irányát követve, a nagy természet iránti szeretet az, melyből gazdag lelkének kincseit merítette. Az ő gyöngéd lelke érezte, hogy a természetben nincsen lelketlen lény, mert minden él, és a mi él, az érez, és a mi érez, az követeli a mi szeretetünket. Ő megértette a természet csodás szépségeit és nap-nap után megújuló gyönyörrel élvezte annak tiszta, fenséges örömeit. Lelkének emelkedettségét, bánatában a vigaszt és megnyugvást a természet hatásaiból merítette! A genfi-tó felséges partjának sötét fenyvesei és a tó kék vizében tükröződő Alpesek hófedte sziklacsúcsai hányszor látták gyászbaborult alakját! Hányszor nyert vérző szive nyugalmat e fenséges tájék gyönyöreiben; és a könyeinek gyémántcseppjeitől megrezzent virágkelyhek hányszor leheltek üdítő balzsamot a sóhajtásait hallgató légbe! Montreux, Teritet és az egész partvidék népe még ma is meghatottan emlegeti a szép és angyali jóságú császárnét, a ki úgy tudott gyönyörködni a természet szépségeiben és a ki soha sem haladt el a szegény és szenvedő ember mellett a nélkül, hogy annak enyhületet és vigaszt ne nyújtott volna. És itt, a felséges természet közepette, hol gyanútlan bizalommal keresett gyógyulást, itt vette el életét az orozva leskelődő gonoszság! Lelkem mélyében meghatva zarándokoltam be az ő nyomdokai által megszentelt azon helyeket! És boldognak érzem magamat, hogy imádságommal és könyeimmel áldozhattam ott az Ő emlékének.

És van-e érző és gondolkozó ember, a ki a természet fenségességének fölemelő és kibékítő hatását nem érezte volna. Csodás tüneményei fölemelik tekintetünket azon magasabb hatalom felé, a ki bölcsen intézi a nekünk érthetetlen és felfoghatatlan dolgokat.

A természet megérteti velünk, hogy léteznek örök törvények, melyek elől nincsen menekülés és megtanít bennünket a Gondviselés intézkedéseiben való megnyugvásra.

Nagy királynénk ideális lelkületéhez a természet után a költészet és művészet állott legközelebb. A szépért sóvárgó lelkének kielégítésére megalkotta az Achileont, hol a klasszikus és modern kor remekeit a természet felséges környezetében sokszorosítva élvezte. A költészet lelkének eleme volt! Hiszen Ő az ideák világában élt! Az eszméket saját lelkéből merítette és a költők álomképei az ő lelkében megvalósultak. A miről azok álmodtak, azt Ő lénye bensejében átélte. Ő minden álmot megálmodott, mielőtt azok a költők fantáziájában megvalósultak volna. Ő szerette Homert épen úgy, mint Heinet; egyikhez a klasszikus világ üde rajzolása, a másikhoz a természet iránti szeretet és az érzelmek szenvedélyes mélysége vonzották. De megértett ő minden költőt, minden nagy lelket és minden nagy gondolatot, mert a szép és nemes lelkének eleme volt és azért minden nemes eszme rokon húrokat érintett lelkében.

Végre ott látjuk őt női fenségében, honleányi, hitvesi, anyai erényeiben tündökölni, buzdító, lelkesítő példának!

Volt-e valaha koronásfő, ki a trón magaslatáról annyi szeretettel, annyi gyöngédséggel vonzódott volna egy szenvedő nemzethez, mint Ő hozzánk, a megpróbáltatás, a létért küzdés napjaiban!

Mint a békének tündérszépségű és jóságú szelíd angyala lépett közénk, és az ő megjelenésére «bevégzett ténnyé vált, a mit évek hosszú során keresztül százezer hazafiúi kebel epedve óhajtott». Szeretettel tanulja nemzetünk történelmének dicsőségtől ragyogó és keservekben gazdag lapjait; és résztvesz a nagy történelmi alakulások minden mozzanatában. Nem tüntetve, nem politikai beavatkozásokkal, hanem mint az égi ihlet észrevétlenül, lényének varázsszerű erejével befolyásolja a hivatottak elhatározását: a király szívét az engedékenységre, a nemzetét a megbocsátásra.

Igaza van Fraknóinak, hogy: A mikor majd a művészi alkotás elénk fogja állítani az ő felséges alakját, muzeumokból és pa-

lotákból össze kellene gyűjtenünk a rég vívott csaták viharaitól megtépett zászlókat, hogy a dicső jelvényekben hódolattal hajoljon meg szobra előtt a nemzeti történet géniusza!»

Az Ő példáján buzdulva, szeressétek, imádjátok a hazát mindenek felett! Szeressétek törvényeiben, intézményeiben, emlékeiben, történelmében, művészetében, földjében és magyar nyelvében!

Hódolattal szeressétek azt a koronásfőt, ki mint magyar király a jognak, a törvénynek, a békének és népe boldogságának felszentelt őre! Minden törekvésteknek czélja a haza élete legyen! Erényeitek, lelki műveltségtek, tudástok és a ti kezetek munkássága, mindmegannyi parányi erőforrás, melyeknek sokaságából a haza fenmaradásának védőbástyái felépülnek! És a mi a hazához legközelebb áll, az a család! Szeressétek lelketek mélyéből a családot! Legyen szent előttetek az a bensőségteljes kapocs, mely szülőitekhez fűz benneteket! A családi szentély oltárán a szeretet és önfeláldozás lángja nem hamvad el soha! De az a mély szeretet, mely a családot megalkotja és mely a földön elérhető legnagyobb boldogság egyetlen forrása, csak a tiszta és nemes lelkek számára van fentartva. Csak azok számára, kik lelkileg erősek, önzetlenek, a kik tudnak másokért élni! Mert a szeretetben egyenlő rész jut az örömnek és fájdalomnak. És a szeretet nem szab határt sem a szenvedésnek, sem az áldozatnak.

A családi szentélyben nyilvánultak nagy királynénknak is legvonzóbb erényei, nőiességének legbájosabb tulajdonságai. Azok az apró örömök, melyeket titokban tervezett és készített szeretteinek meglepetésére, ellesve azoknak óhajtásait és közvetlenül gondoskodva mindenről, a mi nekik örömöt és boldogságot okozhat: képezték az ő lelkének derűjét!

A gondosságnak és gyöngéd szeretetnek lépten-nyomon önkénytelenül, lelki szükségből meg-megújuló nyilvánulásaiból szövi a nemesebb nő azt a láthatatlan aranyfonalat, azt a leírhatatlan varázserőt, melylyel a család tagjait egymáshoz fűzi és a családi életet vonzóvá, meghitté teszi és nélkülözhetetlen édes «*otthonná*» alakítja.

A névnap, a karácsony, az újév a családi örömök ünnepei

voltak, és az Ő gyöngédsége folytán a királyi család ilyenkor a boldogság csendes fészkének képét öltötte fel. «És a kik ilyenkor bepillanthattak a királyi pár családi életébe, elragadtatással szóltak annak ritka háziasságáról.»

És midőn gyermekeinek arczáról visszasugárzott reá az öröm és boldogság ragyogása, akkor ő a szegény gyermekekre is gondolt és Gödöllőn minden esztendőben karácsonyfát állíttatott számukra.

Gyermekeinek nevelésére ő maga ügyelt fel, sőt Mária Valériának, vagy a mint ő nevezte, az ő édes kis magyar leányának tanításánál legtöbbször maga is jelen volt és vele minden nap magyarul imádkozott. Nem volt tehát üres formalitás, midőn a királyi családban meg-megújuló örömök alkalmával az országgyűlés mind a két házának küldöttsége a nemzet túláradó örömét tolmácsolta és hódolatát fejezte ki a királyné előtt, mint a magasztos női erények ama tündöklő példánya előtt, ki uruk és királyuk családi életét földi mennyországként boldogítja.

Azonban az ő női erénye a megpróbáltatás napjaiban, a szenvedések kereszténytyi türelemmel való viselésében nyilvánult igazi fenségében. A mikor az anya szíve elvérzett volna egyetlen fia ravatalánál, akkor a kötelességérzete és a hitves aggodalma megaczélozza lelkét és a fájdalomtól megtört királyt az imádott hitves erős támasza menti meg a nemzet számára.

És most, eljutottam gondolataim lánczolatában a végső határig — a hol a gondolat megáll, a szó kiapad, mert nincsen, a mivel kifejezzük szívünk keservét, hogy Ő nincs többé!

De itt, az emberi ész és erő határánál megtalálja szívünk a mindenható Istent, ki mindeneknek a végczélját ismeri és a ki önmagunknál is jobban tudja, hogy miben szűkölködünk!

Hozzá emeljük a mi tekintetünket és a vallásos hit azon szavaival vigasztaljuk bánatos szivünket, a melyekre Erzsébet királynénk tanított bennünket; hogy: «Más örökkévaló erők és állapotok azok, a melyek reánk ott, a jobb hazában számot tartanak, mint a minőket a földi élet e sivár világában tapasztalunk!»

Nagy királynénk! a Te emléked legyen örökre áldott!

Budapest. *Lázárné Kasztner Janka.*

A FRANCZIA FELSŐBB LEÁNYISKOLÁK.*

Tisztelt hölgyeim és uraim!

A programm szerint a franczia felsőbb leányiskolákról kell ma önöknek előadást tartanom. Eleinte, mikor ezen szakosztály igen tisztelt elnöknője engem ezen előadás megtartására felszólított, könnyűnek tartottam feladatomat; de később maga az elnöknő szivessége hozott zavarba engemet azzal, hogy megküldötte nekem a Nemzeti Nőnevelés régibb évfolyamait s én azokat elolvasva, láttam, hogy ez a jelesen szerkesztett folyóirat erről a tárgyról már annyira tájékoztatta olvasó-közönségét, hogy nekem alig marad valami mondani valóm, pedig ismétlésekbe bocsátkozni nem akarok. 1885-ben *De Gerando* Antonina ismertette legelőször a franczia felsőbb leányiskolákat, 1886-ban két füzetben *Jámbor* Annától jelent meg egy érdekes tanulmány; két számra terjedő közleményt tett közzé 1890-ben *Prisca* ugyancsak e tárgyról, ismertetve Camille Sée törvényét. 1894-ben a «Loi Camille Sée»-ről és ennek a genialis törvényszerzőnek Maintenon asszonyról szóló czikkéről írt ismertetést *Weisz* Rózsi. E czikksorozatokat kiegészítette *Tocsek* Helénnek Jules Favre özvegyéről írt meleghangú nekrologja.

Hogy én ezek után mégis megtartom e tárgyú előadásomat, azt azzal a körülménynyel kérem kimenteni, hogy a minap nehány hónapot Párisban töltvén, a magyar kiállítás egy részének rendezése czéljából s a középiskolai kiállítás juryjében Magyarországot képviselvén: bő alkalmam nyilt e kérdéssel közelebbről megismerkedni s így mondhatok talán olyasmit is, a mi az említett közlemények mellett is érdekelni fogja tisztelt hallgatóimat.

* A Mária Dorothea-egyesület tanítónői szakosztályában tartott előadás.

Mikor a Champ-de-Mars hatalmas közoktatásügyi pavillonjában a magyar kiállítás rendezésével foglalkoztunk, az érdeklődő szakemberek közül többen fölkerestek minket munkánk közben s információkat kértek kiállításunkról. Legtöbb érdeklődést mutatott kiállításunk iránt egy első tekintetre is rokonszenves, megnyerő modorú, magas műveltségű férfiú, a ki minden szavával elárulta, hogy teljesen otthonos a közoktatásügy terén. Kizárólag a leányközépoktatás kérdése látszott őt érdekelni; mert a kiállításnak csak ezen részéről kért adatokat és felvilágosítást. A leányoktatásnak e melegkeblű barátjában *Camille Sée* államtanácsossal volt szerencsém megismerkedni. Neve nem volt ismeretlen előttem, hiszen ő hozzá fűződik a franczia leányközépiskolák megteremtése, a Loi Camille Séet minden középiskolai tanférfiúnak, a ki szakmájában kissé szélesebb látkörrel bir, ismernie kell. Camille Sée többször fölkereste és behatóan tanulmányozta kiállításunkat, mely őt rendszerességével és gazdagságával nagyon meglepte. A Wlassics Gyula miniszter úr által kiadott tanügyi monografia, mely 35 ívre terjedve, felkarolta közoktatásügyünk minden ágát, a kiállításon látottak kiegészitéseül teljes tájékozást adott közoktatásügyünk szervezetéről és állapotáról. Nem tudjuk eléggé meghálálni miniszterünknek e monografia kiadásával a magyar tanügynek tett kiváló szolgálatát. Ez a jelesen szerkesztett, a tanügy egyes ágainak leghivatottabb munkásai által megirott munka méltó elismerést aratott a tanügynek külföldi szakemberei körében. Míg az idegen államok legtöbbjei részéről külön tájékoztató ismertetéseket kért a jury, a mi tanügyünk ismertetésére kimerítő felvilágosítást adott monografiánk. Ennek a műnek jelességét és kiállításunk kiválóságát Camille Sée minden alkalommal a legnagyobb dicsérettel halmozta el. Így nyilatkozott előttünk, a juryben, melynek ő alelnöke volt, az irányadó körökben, többek között George Leygeus közoktatási és szépművészeti miniszter előtt is, midőn csekélységemet a miniszternek bemutatott.

Meglepte őt a magyar felsőbb leányoktatás magas fokú fejlettsége — mint ő mondá — különösen azért, mert mikor a franczia felsőbb leányiskolákra vonatkozó törvényjavaslatának készí-

tésekor a külföldi államok leányoktatását tanulmányozva rólunk is kért adatokat Bécsből, onnan azt a választ kapta, hogy Magyarországon felsőbb leánynevelés nincsen. Így a leányközépiskolákról kiadott művében Magyarországról természetesen szó sincsen. De az illetéktelen helyről vett tendenciózus információval szemben fényes elégtételt adott nekünk a nemes és gavallér Camille Sée azzal, hogy a jury ülésén a szemmel látható tények alapján igazságos védelmére kelt ügyünknek és azt diadalra juttatni segítette. Mikor Magyarország kiállításának elbirálása került sorra, Camille Sée, kiemelve a magyar kiállítás rendkívüli gazdagságát és tartalmasságát, a magyar közoktatásügyi miniszteriumnak a középiskolai fiúoktatás terén elért nagy haladásáért a grand prix-vel való kitüntetését hozta javaslatba. A jury egyhangulag magáévá tette az indítványt és megitélte a legmagasabb fokú nagy díjat. Most Camille Sée, egy lelkes beszédben rámutatva Magyarországnak a felsőbb leányoktatásban elért nagy sikereire, egy második nagy díjjal kívánja kitüntetni a magyar közoktatásügyi miniszteriumot a leányoktatásért. Ezt az elismerést is megszavazta a jury. Ez volt az első grand prix, melylyel a leányoktatást kitüntette a jury. Nemes barátunk harmadszor is megmutatta, hogy mily melegen érez ügyünk iránt s mennyire szivén fekszik a leánynevelés terén tapasztalható minden őszinte és eredményes törekvés elismerése, midőn az Országos Nőképzőegyesület iskoláinak megjutalmazásáért emelte fel szavát. Lelkes hévvel és az intézmény alapos ismerésének tudatával fejtegette az egyesület nagy érdemeit a leánynevelés szolgálatában. Kiemelte, hogy a lelkes nők adományokból, egyesek filléreiből összegyűjtött pénzen tartanak fenn több leányiskolát, hogy most, midőn az állami törvényhozás megnyitotta az egyetem kapuit a leányok számára, az egyesület maga alapított leánygimnáziumot, hogy a törvényhozás vívmányát végrehajtani segítsen. Melegebben, ékesen szólóbban és meggyőzőbben valóban senki se vehette volna védelmébe az egyesületet, melynek minden életnyilvánulását, minden törekvését, munkásságának minden eredményét a legapróbb részletekig ismerte és kiemelte a szóló. Lelkes szavának eredményeül az Országos Nőképzőegyesü-

letnek a grand prix-t itélte oda a jury. Az Erzsébet nőiskola kiállítása a magyar iskolai adminisztrációnak megfelelően az elemi iskolai csoportban szerepelt, holott a franczia iskolák szervezete szerint a középiskolai csoportban lett volna helye. Az elemi iskolai jury épen azért, azzal a megjegyzéssel, hogy ez hozzájuk nem tartozik, elbirálás nélkül haladt el mellette. Miután felszólalásomra a franczia kiállítási főbiztos a kiállítást a középiskolai csoportba áthelyezte, az Erzsébet nőiskola, habár mint állami intézetet a gyüjteményes kiállításba foglalhatták volna, tekintettel kiváló fontosságára, jeles szervezetére és nagy feladatára, külön elbirálásban részesült. Camille Sée, a sèvresi középiskolai tanárnőképző-intézet törvényszerzője és az intézet főgondnoka, itt mutatta meg leginkább nemes önzetlenségét, midőn a magyar tanárnő-képzőintézetnek önként ajánlotta fel az elismerés pálmaágát. A jury minden habozás nélkül itélte oda az Erzsébet nőiskolának a grand prix-t, melyet e jeles iskolánk méltán megérdemel.

Camille Séenek tehát nagy érdeme van abban, hogy leányoktatásunk a jury kebelében teljes elismerést tudott kivívni magának. Szivesen elismerem, hogy a jury tagjainál Camille Sée felszólalása nem talált ellenmondásra; mert a leányoktatás terén az ő szava döntő erővel bir, itélete a tekintély erejével irányt jelöl. Öröm volt látni e kiváló férfit, midőn a leánynevelés érdekében szót emelt. Arczán a meggyőződés ihlete, szemében a lelkesedés tüze, szavaiból a nemes ügy iránti szeretete árad reánk. Ékes szólása magával ragadja, ideális lelkesedése fölmelegíti, szavainak igazságával meggyőzi és megnyeri hallgatóit.

Ennek a kiváló férfiúnak társaságában, barátságos körében élvezet és tanulságos volt működésünk. Az üléseken rendesen csak akkor szólalt meg, ha a leánynevelés volt napirenden. Ekkor ő volt a szóvivő s mindenki érdekkel, figyelemmel hallgatta őt; mert tartalmas beszédeit a rhetorika kellékeivel megszerkesztve, elegáns formában érdekesen adta elő. A francziák a szép beszédnek igazi mesterei, s köztük kiváló helyet foglal el Camille Sée. Sokat tanultam tőle különösen magánbeszélgetésünk alkalmával, midőn a franczia tanügyről s a mi közállapotainkról társalogtunk.

Ekkor tanultam megismerni nemes ideálokért hevülő lelkének törekvéseit, vágyait, ekkor éreztem különösen ügyünk iránti őszinte rokonszenvét, szeretetének melegét.

Ennek a férfiúnak nevéhez fűződik a franczia felsőbb leánynevelés kérdése. Az ő nemes ideálizmusa alkotta meg azt a törvényjavaslatot, mely 1880 deczember 21-ikén törvénynyé vált s *Loi Camille Sée* neve alatt megteremtette a franczia leányközépoktatást, mely ma teljes virágzásában hivatva van a franczia társadalmat átalakítani, arra az útra terelni, mely az ideális törvényszerző lelki szemei előtt lebeg. Camille Sée egy rendkívül érdekes munkájával ajándékozott meg, mely a párisi kiállítás alkalmából immár hetedik kiadásban jelent meg s a franczia leánylyceumok és kollegiumok szervezetét és állapotát tükrözi vissza.*

Megtanuljuk e jeles műből, hogy 1880 előtt Franczia országban a leányközépoktatásnak nem volt egyetlen intézete se. 1900-ban van 40 lycée és 28 collège. A lycéékben van 8431 tanítvány, ebből 4675 leány látogatja a középiskolai osztályokat, a többiek a középiskolákkal kapcsolatos elemi iskolák és kisdedóvók tanítványai. A 8431 tanulóból 6657 bejáró, 705 féltartásos és 1069 bennlakó (internista). Ezek között van 599 ösztöndíjas (és pedig 292 bejáró, 117 féltartásos és 190 bennlakó). A collègekbe jár 3563 tanuló, kik közül 1633 az elemi iskolába, 574 a kisdedóvóba. 23 collègeben van kisdedóvó is. 1930 tanuló van a középiskolai osztályokban. A 3563 tanulóból 2593 bejáró, 118 féltartásos, 852 bennlakó. Ebből ösztöndíjat élvez 264 leány (és pedig 28 féltartásos és 137 internista).

A 40 lycéeben van 40 igazgatónő (Franczia országban csak nőkre bízzák a leányiskolák igazgatását), 22 gazda (économ, kik a gazdasági kezelést végzik), 211 tanárnő (professeurs-femmes és pedig 105 az irodalmi, 70 a tudományi szakból és 36 élőnyelvekre

* A mű czíme: Lycées et Collèges de Jeunes filles. Documents, rapports et discours à la chambre des députés et au sénat, décrets, arrêtés, etc. Préface et Avant-propos par M. Camille Sée, conseiller d'état. Édition de l'Exposition de 1900. Septième édition. Paris Léopold Cerf, libraire-éditeur, 1900. Ára 20 frank.

képesítve), van azonkívül 81 osztálytanítónő (maîtresses chargées de cours) 26 tanár, 14 rajztanítónő, 32 munkatanítónő, 17 énektanítónő és 18 tornatanítónő, 166 elemi iskolai tanítónő és 162 ismétlő tanítónő (maîtresses répétitrices).

A 28 collègeben van 27 igazgatónő, 123 tanárnő (professeurs-femmes és pedig 52 az irodalmi, 46 a tudományi szakból és 25 élőnyelvekből képesítve), 22 osztályvezető tanítónő, 85 elemi iskolai tanítónő, 43 felügyelő tanítónő, 2 tanár, 10 rajztanítónő, egy énektanítónő és egy tornatanítónő.

Az itt felsorolt személyzeten kívül az internátusokban működik rendesen egy aligazgatónő vagy felügyelőnő, a kinek bizonyos számú felügyelő tanítónők vannak alárendelve.

A lycéek és collègek fentartási költsége az állam pénztárából 1.716,650 frankot tett ki. A lycéekre költöttek a városok és départementok 41,652 frankot, a collègekre ugyanezek 271,158 frankot. A leányközépiskolák fentartásához ugyanis a départementok és városok is kötelesek hozzájárulni.

Összesen kerültek a lycéek: 3.116,525 frankba, a collégek: 742,388 frankba.

Camille Sée idézett könyve régibb kiadásából közli az érdekes előszót, mely a leányközépoktatás életbelépése előtti leánynevelés állapotát s a törvényjavaslat ellen folytatott akcziót élénk színekben ismerteti. A szöveg hű fordításában közlöm a következő pontokat.

«Az 1880-iki törvény előtt az úgynevezett tanfolyamok (cours) foglalkoztak némileg a leányok magasabb műveltségével. A magánvállalkozás vagy vallási kongregácziók által alapított iskolák száma nagyon csekély volt.

Ezek nem voltak a szükségnek megfelelően elosztva. Ha valamely iskola a középiskolai oktatás bizonyos részét is fölvette programmjába, ritka eset volt az, hogy e programm a szülők megtévesztésére szolgáló csalétek ne lett volna.

Vagy nem tanítottak, vagy olyan módon, hogy jobb lett volna megszüntetni.

Duruy, közoktatási miniszter 1867-ben nyilvános leányközép-

iskolai tanfolyamokat alapított. Ezt az intézményt nagyon élesen megtámadta a klerus, mely a leányoktatás monopoliumát mindig magának óhajtotta fentartani. Kijelentették, hogy nem életképesek. Csak Párisban maradt életben.

Némely vidéki város követte Páris példáját, de a felállított tanfolyamok legnagyobb részét csak csekély számú leány látogatta. Különben is csak nehány hónapig állottak fenn. 1870 január havában, csak tizennégy városban voltak még életben. 1879-ben csak öt városban voltak ilyenek, beleértve Párist.»

«Az eredmény tehát következő: a vidéken teljes vereség, Párisban viszonylagos siker, mely a tanárok érdemétől és a tanítás jelességétől függött, de a leányok oly csekély számára szorítkozott, hogy 1879-ben csak 118-an voltak. 128 tanítvány egy olyan városban mint Páris, annyi mint semmi. A klerus befolyásának természetesen nagy része volt ebben az eredményben; de meg kell vallani, hogy Párist kivéve, a hol a Sorbonne tanfolyamai jól voltak szervezve, a többi tanfolyamok magukra voltak hagyatva, támasz nélkül, igazgatás nélkül».

«Minden város úgy szólva magára volt hagyva. Tanfolyamokat állított fel tetszése szerint s úgy szervezte azokat, a hogy tudta. Majd elemi, majd ipari oktatás, majd egyszerű felolvasások voltak ezek, melyeket némely városban az egyetemiek leányai számára tartottak».

«Ezeknek a tanfolyamoknak nem voltak rendes tanáraik, sőt néha még tanítványaik se. A tanárokat a lycéek és collègekből kölcsönözték. A leányok résztvettek a tanfolyamokon, mint a hogy résztvesz valaki a felolvasásokon vagy színházakban. Nem kívántak tőlük sem kor, sem képességi feltételeket; miáltal a tanár előadását nem tudta hallgatóságához szabni. A tanár nem ismerte tanítványait; nem kérdezte ki őket, nem adott nekik feladatokat».

«Talán a Sorbonne tanfolyamai képeztek egyedül kivételt a szabály alól; ott legalább a tollbamondott feladatok és kikérdezések híján a tanulók jó része a csinált jegyzetek alapján elkészítette a leczkét és ezeket a szerkesztéseket a tanítónők kijavították. S mégis a Sorbonnenak ez a tanítása, a mint azt Gréard a párisi

tankerület tanácsához benyujtott emlékiratában mondja (1882. jun. 27-ikén) kezdettől fogva és jelenleg is nem volt és nem egyéb, mint fényűzési tanítás, melyet nyujtanak azoknak a leányoknak, kik azt kivánják s abban a mértékben, a mint azt ők akarják, ellenőrzéssel vagy a nélkül, tetszésük szerint».

«Ezek a tanfolyamok a vidék némely városaiban szolgálhattak időtöltésül; de valódi tanítást nem adtak».

«Ilyen nyomoruságos vagy mondjuk semmi volt a leányközépoktatás Francziaországban, mikor a törvényjavaslat benyujtatott».

«A törvény ellenzői azonban nem mulasztották el ezen valóságban elvitázhatlan tényeket kétségbe vonni. Azt állították, hogy az állam költségén akarják csinálni azt, mit magánvállalkozás csinált volt és pedig jól csinált».

A klerus szállt sikra leghevesebben a törvényjavaslat ellen. Azt igyekeztek bizonyítgatni, hogy a leányközépoktatás nemcsak létezik, hanem virágzik is mintegy száz intézetben s így azt törvényileg és államköltségen szervezni fölösleges. Maga Dupanloup érsek 1867-ben azt irta egyik barátjának, hogy 80 lycée és 260 collège van Francziaországban. De Camille Sée kimutatja tovább, hogy Orleans érseke később ellenmondásba jő önmagával, midőn nehány hónappal előbb azt irta, hogy a nőnek adott nevelés könnyelmű, frivol és felületes, ha nem hibás.

Érdekes világot vet a törvény előtti állapotokra egy főrangú hölgy levele, melyet a törvény ellenzői épen a törvény szükségessége ellen való érvelésül hoztak fel, mely pedig valójában ellenük szól. Ebben a levélben a szóban forgó hölgy azt irja Dupanloupnak, hogy «a nők *állalában* semmit, *épenséggel* semmit se tudnak, nem beszélnek másról csak toiletteről, divatról, steeple chaseről, egymásnak nevetséges voltáról. A nő ismeri az összes színészeket és a neves lovakat; tudja könyv nélkül az opera és Variétés személyzetét; jobban ismeri a *Stud-Book*-ot, mint az *Imitációkat*; a múlt évben fogadott *Touque*-ra, az idén *Vermouthra* s váltig erősíti, hogy *Boisrousselnek* szép jövője van; a nagy Derby iránt szenvedélyesen érdeklődik s a *Fille de l'aire* győzelme neki nemzeti

győzelem, stb. De ha a társalgás fonalát átviszik a történelemre, földrajzra stb., a szegény asszony elnémul.»

Éles szemű irónk még több adatot is idéz az akkori nők műveltségi állapotának jellemzésére és így kiált fel: «Nem! Abban az időben, midőn mi törvényjavaslatunkat a kamarának benyujtottuk, nem volt leányközépoktatás.»

«De ha felteszszük is, hogy voltak magániskolák ezen fokú oktatásra, azért ezeknek az iskoláknak létezése nem oldja fel az államot joga és kötelessége alól. Tanításra talán ne volna joga az államnak? Ne volna joga, hogy a leányok számára is ép úgy szervezzen lycéeket és collègeket, a mint vannak lycéejei és collègei a fiuk számára és ne lehetné a magánoktatás mellé oda állítani a nemzeti oktatást»?

«Voltak, a kik az állami leányközépiskolák felállítását a szabadság elleni merényletnek mondották.»

«A klerus — írja tovább C. Sée — elkeseredetten folytatta a harczot az állami intézmény felállítása ellen, mert a maga iskoláinak veszélyes versenytársát látta bennök; félt, hogy az állam a maga hatalmával akkor verheti le iskoláit, a mikor akarja. Eddig a leányoktatás egyedül az ő kezében volt. Ebben állott az ő nagy ereje, hatalmas eszköze a családok befolyásolására. Azért a klerus azzal állott elő, hogy a lelkiismereti szabadság van veszélyeztetve.»

A klerus aggodalma főleg azért támadt fel ez új intézmény ellen, mert a vallásoktatásra nézve a kamara azt határozta, hogy az a szülők kivánságára a benlakó növendékek számára az iskolán kivül adassék a különböző vallásfelekezetek papjai által.

A vallástan helyett kötelezővé tették az erkölcstan tanítását az összes felekezetek számára közösen.

A törvényhozó a leányközépiskolákat a fiuközépiskolákhoz hasonlóan internátusi rendszerrel tervezte, azaz, hogy minden iskola mellé egy-egy internátus is alapíttassék. Élénk és érdekes vitatkozás folyt a kérdés felett a kamarában és szenátusban. Francziaország társadalmi, családi élete föltétlenül az internátusi rendszer mellett szól. Még Jules Simon, Jules Ferry, Bardoux és

Beaussire is, a kik a családi nevelés előnyét hangoztatták, feltétlenül elengedhetetlennek tartják az internatusokat. A törvényszerző azt tartja, hogy a leányiskolák internátusai sok tekintetben még szükségesebbek, mint a fiú internátusok. Hogy a törvény eredményes, hasznos legyen egész Franciaország leányainak s hogy végül nemzeti legyen, el kellett volna fogadni az *internátust.*

A leányközépiskolák azonban externátusi alapon szerveztettek és csak a városok kívánságára állítottak fel melléjük a szükséghez képest internátusokat. Alig hogy a törvényt szentesítették és életbe lépett, a felállított leányközépiskolák mellé internátusokat is kellett felállítani. Összesen 29 leányközépiskola közül tizenhetet láttak el azonnal internátussal, a többiek is egymásután az internátus javára nyilatkoztak. Ez a tény a mellett szól, hogy a törvényszerző alaposan ismeri a franczia élet szükségletét.

«A törvény egészében jó, mondja a jeles államférfi. Nagyon szeretnők, ha hasonlót mondhatnánk a közoktatási főtanács munkájáról, mely a végrehajtás módját megalkotta.»

A végrehajtásban a törvényszerző intenciójától eltérőleg sok olyan intézkedés történt, a mi joggal képezheti kritika tárgyát, de a mi állapotainkkal szemben mégis sok előnyük van a franczia leányközépiskoláknak. Egyik nagy előnyük az, hogy a heti órák száma összesen csak 20. Nem halmozzák túl a tanulókat annyi tanulni valóval, mint nálunk, hanem adnak az anyagból kevesebbet, a lényegből, a szükségesből többet.

A humánus törvényszerző még azt is sokalja, a mit ők kívánnak. «Másik kifogásunk — irja — a közoktatási tanács ellen az, hogy a tantervet nagyon túlterhelték.»

És élesen birálja a leányok túlterhelésének kriteriumait. Mit szóljunk mi a mi leányiskoláinkról, ha a francziák is túlterhelésről panaszkodnak? «Nemcsak hogy könnyíteni kell a tanterven, a törvény szellemében, hanem hozzá kell alkalmazni a leányok szelleméhez és hivatásához», irja tovább C. Sée.

Azt kívánja, hogy valósuljon meg a leányoktatásban az, a mit Legouvé oly szellemesen mond «az egyenlőség a különbségben». «Egy nőies programmot (un programme féminin) kell tenni

annak a sok elvont tudománynak a helyére, a mit ők sohasem fognak használni s kivánjuk, hogy ne is használjanak soha.»

Azt is kivánja, hogy a tanterv többi részei, minő pl. a történelem is, hogy úgy fejezze ki magát, nőiesíttessék (féminiser).

Kifogásolja, hogy a történelem tantervében a nő (femme) szó sehol se fordul elő, pedig fel kellett volna tüntetni a nő befolyását az erkölcsökre, a társadalomra, sőt a politikára is.

Elvárja a tanároktól, hogy helyrehozzák azt, a mit elmulasztott a közoktatási tanács, hogy tanitásuk legyen női oktatás (enseignement féminin).

Végül igy folytatja: «A mi törvényünk a szabadság törvénye. Politikai, de egyszersmind társadalmi törvény is. Legyünk rajta, hogy legyen nemzeti törvény is.»

Az érdekes és rendkivül tanulságos bevezetés után, melynek gondolatmenetét és főbb eszméit igyekeztem visszaadni, közli a szerző a parlamenti okmányokat. A loi Camille Sée képviselőházi és szenatusi tárgyalásának egész menetét és lefolyását feltaláljuk benne. Megelevenülnek előttünk a tárgyalás folyamán tartott vitatkozások, a mellette és ellene mondott beszédek, melyek a kor képének tiszta tükrét képezik. Ebben a keretben látva a törvényt nyomról-nyomra kialakulni, sokkal nagyobb érdekkel követjük életbeléptetésének egyes fázisait. A vaskos könyvnek ez az érdekes része 400 oldalnál többre terjed.

Ennek a törvénynek folyományát képezi egy másik, melynek szerzője szintén Camille Sée s mely a sèvresi tanárnőképzőintézet felállitását tárgyazza. Ez 1881 julius 29-ikén vált jogerőssé.

A könyvnek többi része magában foglalja a két törvény életbeléptetésére vonatkozó összes rendelkezéseket. Itt látjuk a tanterveket, utasitásokat. Megtanuljuk ezekből, hogy Francziaországban mily nagy gondot fordítanak az anyanyelv tanitására, annak helyes és szép kezelésére szóban és irásban. Az első évben legtöbb időt fordítanak az értelmes olvasásra. A tanulókat megtanitják helyes jegyzetek készitésére, hogy a tanárok előadásait világosan és helyesen tudják lejegyezni s ezekből a hallottakat tökéletesen tudják újra megszerkeszteni. A hangos olvasást a tanterv az iro-

dalmi gyakorlatok legjobbikának mondja (C'est un exercice littéraire entre d'autres, un des meilleurs). Megtaláljuk a könyvben az iskolák felszereléseinek, tanszergyűjteményeinek jegyzékeit, az ösztöndíjasokra vonatkozó rendelkezéseket; közölve van a tanárok rangsora, a tanszemélyzet fizetése. Ez utóbbiból kiemelem, hogy az igazgatónők legmagasabb fizetése Párisban 7000, vidéken 6500, a második fokon 6500 és 6000, a harmadik fokon 6000 az 5500, a negyedik fokon 5500 és 5000 fr. A tanárnők fizetése Párisban 4700, 4300, 3900 és 3500, vidéken 4200, 3800, 3400 és 3000 francs.

A franczia középiskoláknak igen üdvös intézménye az iskolatársak szövetkezete, mely az iskola volt növendékeit az iskolával folytonos érintkezésben tartja, s mely ösztöndijakkal és más módon támogatja, gyámolítja az intézet tanítványait. Ilyen szövetkezetek Franciaországban nem csak a fiúiskolákban, hanem a leányközépiskolákban s a sèvresi tanárnőképző intézetben is fennállanak. Könyvünk nehány ilyen iskolatársi szövetkezet (Association amicale d'anciennes éléves) alapszabályait is közli. Nehány lycée és collège internatusának heti étlapját (menu) is megtaláljuk a munkában. Az étlapok közül álljon itt a toulousei lycée egy februári vasárnapi étlapja: reggeli: tejes csokoládé; ebéd: leves, pástétom, beefsteak, spenót, sütemény; uzsonna: narancs; vacsora: sült csirke, sült burgonya, mokka crème. Majdnem minden étlapon délben friss gyümölcs, este pedig crème szerepel dessertnek. A reggeli naponként változik; tejes kávé, csokoládé, tej, leves stb. felváltva kerül asztalra. A seaumuri collège internatusában februárban legtöbbnyire kenyérlevest és vagdalt sertéshúst (panade et rillettes) kaptak a leányok reggelire. Ezekből az apróságokból csak mutatóul akartam adni egyet, hogy lássuk belőle, mi mindent foglal magában ez az érdekes könyv. Nincs a leányközépiskolák életében és működésében olyan apró momentum, nincs a szervezetnek olyan izeporczikája, melyről e mű be ne számolna, a melylyel meg ne ismertetne.

Leányiskoláink könyvtárából e tanulságos könyvnek nem volna szabad hiányoznia.

Budapest. (Folytatjuk.) *Dr. Erődi Béla.*

SZUPPÁN VILMOS.

«Vivre, c'est agir.»

Huszonöt évet töltött becsületes munkában. Világos elmével, meleg szívvel szolgálta a nevelés ügyét. Nagy tudással aczélos akaratot egyesített. Híven teljesítette kötelességét minden állásában. Ezért kitartó munkásságát méltó eredmény kísérte.

Íme, a Szuppán Vilmos pályafutása, nagy vonásokban. Ismerik nevét országszerte azok is, a kik kulturális fejlődésünket csak távolról kísérik figyelemmel. Az iskola emberei már működéséről is tudnak, de csak kevesen ismerik azt úgy, a hogy ő kiérdemelte.

Midőn tisztelői és barátai körében megünnepli tanárkodásának huszonötéves fordulóját, illő dolog, hogy a nyilvánosság előtt is feltüntessük az ő működését és egyéniségét.

Két ellentétes tulajdonságot találunk ő nála elsősorban, sokoldalúságot és alaposságot.

Külső pályát olyant futott meg, a mely keresztülvezette az oktatásügy minden lépcsőjén. Kezdte mint tanár a székelyudvarhelyi reáliskolában. Onnan a budai pædagogiumba jött föl. Volt alkalma hosszú éveken keresztül a miniszteriumban tájékozást szereznie az adminisztrácziő és szervezés munkája körül. Majd mint felsőbb leányiskolai igazgató értékesíti gyűjtött tapasztalait. Végül mint emez iskolák miniszteri biztosa, alkalma van az intéző körök és az iskolák közötti összeköttetést folyton ébren tartani.

Alapos előkészület után lépett a tanári pályára. A budai reáliskolát végezve, az 1870-es évek elején a műegyetemre, mérnöki pályára iratkozott. De törekvését inkább vonzotta a tisztább tudomány: átlépett a tanárjelöltek közé. Szép képzettségének elismeréseül Fölser professor repetitorrá választotta maga mellé.

Az épen megnyilt gyakorló gymnasium, s vezetője Kármán Mór nagy hatással volt Szuppánnak egész fejlődésére. Ennek az intézetnek ő 1873-tól két évig jelöltjei közé tartozott. Itt kapta filozófiai és kivált pædagogiai irányítását. Itt ébredt tudatára annak, hogy a középiskolai oktatás kérdéseivel érdemes tudományosan foglalkozni. S a ki ezt teszi, az a tanításban is folyton meg-megújuló problemákat talál; a melyek megoldása és gyakorlati megvalósítása a tanárnak méltó ambicziója lehet. Kármántól nyert bevezetést a pszychologia alapján művelt pædagogiába. Maga fiatal lelke egész fogékonyságával csatlakozott ehhez az irányhoz. Ezek a tanulmányok adták meg az elméleti alapot, a melyen az ő gyakorlati működése felépült.

Mint tanár kitünően megállta helyét. A Herbart-iskola hívéhez illően a közös munkát tekinté az oktatás eszközének. Tanítása nyugodt, öntudatos, szépen tagolt. A pedánsságig menő pontossággal végezte munkáját. De ezért rideg, túlszigorú tanítványaival szemben nem volt soha.

Most is legkedvesebb munkája volna a tanítás, mint ő sokszor kinyilatkoztatta, ha ideje engedné.

A pædagogiumba kerülve (1880), a főváros élénkebb szellemi élete csak serkentőleg hatott rá. Az 1885-diki első országos kiállítás tanügyi csoportjának rendezésében mutatta ki azokat a kiváló tulajdonságokat, a melyekért azután négy évre a miniszterium kebelébe rendelte be hatósága. Az iroda nem szakította el az iskolától. Egy ideig még tanári működését is folytatja. Azonban 1890-ben a tanítóképzői igazgató czímet kapván; innen kezdve pár évig, az iróasztal melletti csendes munka kötötte le java erejét. Ráért mégis, hogy az érintkezést a gyakorlat embereivel föntartsa. Kivált, mint a közoktatási tanács tagja vett élénk részt sokféle iskolaügyi kérdés vitatásában és tisztázásában. Az 1889-diki párisi kiállítás alkalmából külföldi utat tett, tapasztalatainak, ismereteinek nem csekély gyarapodására.

Működésének új korszaka kezdődik azzal, hogy 1894 elején a budapesti állami felsőbb leányiskolának igazgatója lett. Ebben a díszes állásban bő alkalma nyilt úgy elméleti képzettségének, mint

az adminisztrácziában szerzett tájékozottságának fölhasználására a nőnevelés terén. Szükség volt mindkettőre.

Ismeretes, milyen sok viszontagságon mentek keresztül a felsőbb leányiskolák az alapításukat követő 12 év alatt. Öt rendbeli új «Szervezet»-et kaptak. A két első után a többi csak sülyedést jelentett rájuk nézve, és távolodást az alapítónak: Molnár Aladárnak eszményétől. Törvény sem szabályozta helyzetüket. A miből az állam és más testületek ilyen elnevezésű iskolái között, számos és lényeges eltérés származott. A felügyelet kérdése is rendezetlen. Szuppán jól ismerte ezeket a bajokat, s czélul tűzte maga elé, hogy orvoslásukon munkálkodjék.

De az elején kezdem.

Intézetének, mely érdemes elődje, Berecz Antal alatt szépen virágzott, költöznie kellett régi helyéről. Még az egyes embernek se kellemes dolog, annál kevésbbé intézetnek, melynek egyik alapföltétele: az állandóság. Megváltozik környezete: meg a közönsége, az a kör, melyből növendékeit nyeri. Szóval intézetnek belső életében a költözés valóságos válság. Nem utolsó érdeme Szuppán nak, hogy sikerült ez iskolát nemcsak régi színvonalán fentartania, hanem még emelnie is. Azonban az új helyen intézete megint csak bérházba szorult.

Érezte Szuppán, hogy állandó otthon nélkül az iskola nyugodt fejlődése nem biztos. Kérte, sürgette ennek biztosítását az illetékes köröknél, már mindjárt hivatalba lépése után. De csak évekig tartó hosszas, szivós kitartással folytatott küzdelem után sikerült kivívnia, hogy intézete rövid, megszabott idő alatt véglegesen saját házába költözhet.

Maga az iskola, a tanári kar, az oktatás és nevelés praktikus feladatai is folytonos állandó gondoskodásának tárgyai. Hogy ebben ő milyen munkásságot fejt ki, azt valóban csak az tudja, ki ott benn figyelhette meg. Ilyen iskolának vezetése úgy ki-, minbefelé, sok tapintatot, gyöngédséget és erélyességet, emberismeretet és széles műveltséget kíván. Ő erre ritka mértékben rátermett. Társadalmi műveltsége képessé teszi arra, hogy az iskola és a társadalom közötti surlódásoknak lehetőleg élét vegye. Pædagogia be-

látása pedig arra tanította meg, hogy az iskola kérdései között nincsen sem nagy, sem kicsiny. Mindegyiket gondosan kell megvizsgálni és megoldani. És ebben nem fárad ki. A növendékek túlterhelése, és annak elkerülése, a testi nevelés ügye épen úgy foglalkoztatják őt, mint az oktatás helyes módszere, s a módszerek javításának kérdései.

Ismeri és elismeri tanárainak munkásságát. Igaz, hogy sokat követel tőlük, nagy odaadást, buzgalmat, pontosságot. De szivesen teszik: mert ő maga jár elől mindebben jó példával. Azonban ez még nem magyarázná meg azt az általános szeretetet, melylyel úgy növendékek, mint tanárok körülveszik.

Növendékek bizalmát megnyerni jó pædagogusnak legtöbbször nem nehéz. De meglett, az élet küzdelmeiben fáradó nők és férfiak barátságát megszerezni jóval nehezebb. Ehhez nemcsak humánus szellem, jó akarat, nemes szív kell, de tettek is szükségesek.

Ő tanári testülete minden tagjának barátja. Még pedig tanácsadó, segítő jó barátja. Magának szerez örömet, ha tehet érettük valamit. S ha tesz: cselekedik föltünés és zaj nélkül, gyakran mások óhajtását megelőzve. Ezért nemcsak dicséretét fogadják szivesen, a gáncsot is eltűrik tőle. Az egyikben nem áradozó, a másikban mindig kiméletes.

Midőn igazgatóvá neveztetett ki, egyidejűleg a vidéki állami felsőbb leányiskolák miniszteri biztosa is lett. Itt aztán tapasztalatait, ismereteit a hazai nőnevelés javára széles körben értékesíthette. Ebben az állásban személyesen ismerhette meg azokat a hiányokat, melyeket úgy a szervezet, mint a felügyelet kettős volta okoztak. Törekedett is teljes erővel a tanításban fenforgó bajok megszüntetésére. Ezeknek egy része methodikai fogyatkozásokból, más része a tanítás tervének hiányaiból keletkezett.

A tanítás methodikai hibáit, mint gyakorlott és képzett pædagogus nemcsak észreveszi, hanem meg is tudja jelölni a helyes utat. Ebben a részben, mint ő maga írja * sikerült is elérni, hogy

* «A felsőbb leányiskolák multja és jelene» 1896.

«legalább részben megszünt a régi iskola tanításmódja, és modern didaktikai elvek és eljárások léptek helyébe».

Fontos azonban a tanítás tervének kérdése is. Az 1887-diki hibás és félszeg szervezettel maguk az érdekelt iskolák tanárai régóta elégedetlenek voltak. Sajtóban, gyűléseken sokszor fejezték ki kifogásaikat. Ezek a törekvések új erőre ébredtek, mióta Wlassics miniszter előterjesztésére a király 1895 végén a nők egyetemre lépését megengedte.

Ez az elhatározás új korszakot nyit a hazai nőnevelés történetében. A vélemények a fejlesztés kérdésében megoszlottak. Voltak, a kik az egyetemre előkészítőül külön leánygymnasiumot kivántak. Voltak olyanok, a kik ezt a czélt a felsőbb leányiskolák keretében akarták elérni. Szuppán is ezekhez csatlakozott. A millenniumi tanügyi kongresszuson tartott fölolvasásában részletesen kifejtette a reformált felsőbb leányiskola tervét. Így a felsőbb leányiskola elsősorban új, egységes, pædagogiai elvek szerint megalkotott tanítástervet kapna. Visszatérne eredeti rendeltetéséhez, hogy leányok számára a történeti művelődés közös elemeit hasonló módon nyújtsa, mint a fiúknak a gymnasium és reáliskola. Azonban, az egyetemi előkészületre való tekintettel az V. osztálytól kezdve kétféle oktatás lenne. Az egyik latin, görög nyelvvel és több mathematikával még két felsőbb osztályt is kivánna. A másik: a VI. osztálylyal befejezné a tulajdonképeni felsőbb leányiskolai folyamot. A tervezet a kongresszuson felszólalásokra adott alkalmat. A sajtóban is merültek fel hangok ellene. Féltették az eredeti felsőbb leányiskolát ettől a reformtól. Tartottak tőle, hogy a nevelés fontos föladatai szenvednek csorbát a kettéosztott oktatás miatt.

Szuppánnak ezzel a tervvel kettős czélja volt: fölemelni a felsőbb leányiskolát a Molnár Aladár szellemében, eredeti színvonalára; de lehetségessé tenni, hogy ennek az iskolának már megállapodott nevelő légkörében készülhessenek az arravalók felsőbb tanulmányokra.

Arról nemsokára le kellett mondania, hogy a kettéosztás tervét az általános reformba a hivatalos körök befogadják. Azonban sikerült kivívnia, hogy addig is, míg az új tanítás-

terv létrejönne, latin irányú osztályokat állíthasson intézetében, az ő reform-tervezete alapján.

Volt azelőtt is intézetében (1893 óta) még Berecz kezdéséből, «továbbképző tanfolyam» a VI. osztály fölött. De ez, akkori formájában, annak ellenére, hogy kitűnő bejáró tanárokkal működött, nem volt valódi életrevaló intézmény. Első évre még csak akadt növendéke, a másodikat nem lehetett megnyitni. Ugy látszik, túlságosan elütött szervezetben, tanításmódban a megelőző évektől.

A latin irányú osztályok fokozatos megnyitása után (1897 óta) a továbbképző is új szervezetet nyert: mint emezeknek organikus folytatása. Ma már, a fejlődés és megerősödés örvendetes jeleit mutatja. Ezzel intézetébe új, eleven életet hozott és nagyban elősegítette annak belső megszilárdulását. S talán meggyőzheti a kettéosztás ellenzőit is az a tapasztalat, a melyet az intézetben nyerhetnek.

Nem akar versenyezni ez a leánygymnasiumokkal. Csak kísérleti alapon akarja eldönteni, mennyiben vezet ez az út is czélhoz? Az általános felsőbb leányiskolai tanításterv megújításának munkája sem szünetelt ez évek alatt. Sok viszontagságon keresztül, végre a mult 1900. év folyamán a közoktatási tanács állandó bizottsága az ő előadásában és lényegében az ő kidolgozásában elfogadta azt az új tervet, a mely hivatva van a régi bajokon segíteni.

Ismeretesek a szakkörök előtt e javaslat alapelvei. Csak annyit említek itt most föl, hogy úgy a nyelvi, mint a természettudományi tárgyak czélszerűbb beosztást nyertek. Ezért a fölvett anyag bővült, túlterhelés veszedelme nélkül. Elmaradt ugyanannak a tárgynak a többszöri ismétlése különböző osztályokban, a régi tervnek egyik legfőbb hibája. Arról sem szabad elfeledkeznünk, hogy nagy része van a Szuppán nyomatékos kéréseinek abban a miniszteri elhatározásban, a mely az 1897. évben a felsőbb leányiskolákat a tanfelügyelők alól egészen kivette és a miniszteri biztosok alá rendelte. Ezzel a felügyelet rég lebegő kérdése a kivánt megoldáshoz jutott, s ez iskolák legalább külsőleg, a középiskolák sorába emelkedtek.

Az intézmény csak keret, a szellemet a vezetők egyénisége viszi bele. Ha ebből a szempontból nézzük az ő intézetét: a vallásos nevelésre való kiváló gondot látjuk első sorban. A felekezetek között béke és egymás megbecsülése, az ő jelszava.

Talán fölösleges volna említeni az ő hazaszeretetét, hiszen élete, munkássága tanuskodik róla. De tudni kell, hogy iskoláit Velenczében kezdte, Bécsben folytatta. Szülői házánál idegen nyelvben nőtt fel. Magyarul csak 14 éves korában kezdett tanulni. Állítsuk eme tény mellé azt, milyen fényesen ünnepelte intézete a millenniumot. Vagy nézzük, hogy az ápr. 11-dike megülésére az isaszeghi erdőbe vezeti ki tanulóseregét. Ha még közelebbről akarjuk ismerni benne az embert, nézzük meg őt boldog családi körében. Talán jegyezzük még azt is fel, hogy özvegy édesanyját hosszú éveken át segítette, azzal a mit családjától elvonhatott.

Hiányos lenne ez a vázlat az ő irodalmi munkásságának fölemlítése nélkül. Hogy szaktudományában is sikerrel tudott volna haladni, arról egy értekezése tanuskodik, melyet az Akadémia fogadott el. De ő erejét az iskola szolgálatába állította. Akkori mathematikai iskolakönyveink (a 70-es évek végén), nagyon is sok kívánni valót hagytak fönn. Általában magyartalan nyelv. Tudákos definicziók és száraz formalismus, terjengősség és homályosság uralkodott bennük. Szuppán iskolai kézi könyveivel új iránynak a híve. Kétségtelen, hogy ebben a részben a Kármántól nyert becses útmutatások vezették. Az úttörők közé tartozott a formalismus elleni küzdelemben.

Könyveiben — kivált a számtaniakban — az élettel hozza tárgyát kapcsolatba. Statisztikai, földrajzi becses adatokat, gazdasági viszonyok köréből vett konkrét eseteket nyújt mondva-csinált feladatok helyett. A szabályok megállapítására induktiv eljárást követ.

Használják kézi könyveit a népiskolától fel a középiskoláig. Érdemeit iskolakönyv-íróink legjava is elismeri.*

A tulajdonképeni pædagogia művelése folytonosan foglalkoz-

* Lásd *Beke Manó* középiskolai Számtan-át.

tatja. Azonkívül, hogy a középiskolai didaktika alapvonalait nagyobb programm értekezésben fejtegette, igen sok apróbb-nagyobb czikke tanuskodik az ő helyes pædagogiai nézeteiről. A testi nevelésről írt munkája (az 1894-diki demografiai kongresszusra) idegen nyelveken is megjelent. Nagy szolgálatot tett a Morlin Emillel együtt szerkesztett «Magyar népoktatásügy szervezete és közigazgatása» cz. két kötetes munkájával. A tanítástery javítása érdekében folytatott működését emlitettük már. A millennium alkalmából a felsőbb leányiskolák történetét írta meg miniszteri megbizásból. A tanítvány hálájának adója a *Kármán-albumba* írt czikke a magyar tanitóképzésről. Munkatársa a «Zeitschr. für ausländ. Schulwesen» tekintélyes folyóiratnak.

Csak a főbb irányokat akartam az ő irodalmi működésében kitüntetni. Kimerítően szólani arról annyival nehezebb, mert hiszen biztosi jelentéseiben, igazgatói előterjesztéseiben annak nem csekély része rejtve marad.

Résztvesz és dolgozik a tanügyi élet számos más mezején, A közoktatási tanácsnak régóta tagja. Ujra szervezésénél egyik előadó tanácsosa lett. A középiskolai tanáregyesület munkájában is élénk részt vett régebben, a Pædagogiai Társulat rendes tagjául választotta. A Mária-Dorothea egyesület nemes czéljait is buzgón mozditja elő. De nem folytatom tovább; messze vezetne.

Sokoldalú munkásságának külső elismerései sem maradtak el. A Budapesten tartott nemzetközi demografiai és közegészségügyi kongresszus (1894) az iskolaegészségügyi osztály tiszteletbeli elnökéül választotta. A millenniumi iskolaügyi kongresszuson a nőnevelési szakosztály egyik alelnöke volt. Az 1896-diki kiállításon jury tag; közreműködéseért királyi elismerésben részesült. A rákövetkező évben a királyi tanácsos czimet kapta. Hogy megnyerte minden közpályán működőnek legszebb jutalmát: kartársai becsülését, szépen nyilvánult ezzel az alkalommal. A jelen évi párisi kiállítás magyar bizottságába is tagúl küldötte a miniszterium. Hogy a magyar nőoktatás általában a *grand prix*-t nyerte ott, abban az ő intézetének és közvetve neki is kijut a külföld elismerése.

A Szuppán munkássága és annak eredményei méltók arra, hogy mások is utánozzák, hasonlóra törekedjenek. De egyben bajozan érhetik utól: abban a teljes testi és szellemi egészségben, melyet megőrzött. Pedig az élet küzdelmeivel már kora ifjúságában megismerkedett. Életének negyvenhat évéből a nagyobb rész szakadatlan munkára esik.

A nagy kötelességérzet mellett bámulatos szivósság és munkabirás is lakik benne.

Ez ad jogot arra, hogy azok, kik megemlékeznek arról, hogy okt. 20-án telt le rendes tanári kinevezésének 25 éve, azt is reméljék, hogy ez a szép pálya befejezve nincs. Hogy még hosszas, eredményes munkát várhatunk tőle.

A kinek a magyar nőnevelés fejlődése szívén fekszik, az bizonyára e sorok irójával együtt őszintén kivánja: úgy legyen!

Budapest. *Szabó Péter.*

A NŐK JOGA.

Az a számos tételes törvény és szokásjogi gyakorlat, a mely a nők jogképességét annyiféleképen korlátozta, világosan tanuskodik arról, hogy a jogkorlátozásoknak valódi czélja nem a nő védelme, nem a tehetetlen gyengeség támogatása volt. Soha sem a nő képességhiányának eszméje vezette a törvényhozókat, a mikor a nők jogait korlátozták, hanem mindig a családok erősítése, a családi örökség megtartása volt a czél s a nők képességhiánya csak e törekvéseknek okozata volt. A feleség, a leány s a nővér a tehetetlen, nem a nő *neménél* fogva.*

Épen ezért nem szabad a nőemanczipáczió által felállított új elméletnek, új követelésnek tekinteni azt a törekvést, a mely a nőknek a férfiakkal teljesen egyenlő jogképességet akar biztosítani. A velünk született ősjogok egyik sarkalatos tétele az, hogy a törvényhozónak nincs joga csak egyetlen egy emberi lénytől is megtagadni tehetségeinek szabad gyakorlatát. A tételes törvények ugyan sokszor megsértették ezt az elvet: de azért maga az elv vitatás nélkül van elismerve ma is, megtalálható az minden jogi kézikönyvben. A mikor tehát az újabb feminista mozgalmak a nők teljes jogképességéért szállanak síkra, akkor csak egy évezredes jogelv gyakorlati reálitására törekesznek: segítenek a teremtés urainak, hogy az általuk felállított jogelméletnek egyik részlete a tételes törvényekben és a szokásjogi gyakorlatban érvényesüljön.

A feministák legújabb tevékenysége e téren a német nők érdeme. Egyfelől a «Verein Frauenwohl», másfelől a «Bund

* *Gieke:* «A nők joga.» Fordította Tóth Lőrincz. A Magy. Tud. Akad. kiad. 1886.

Deutscher Frauen» egyesületek az általuk nevelt fiatal nő-jogászokkal indíttatják meg azt a szellemi mozgalmat, a melynek czélja a nők teljes jogképességének kivívása lesz. Vezérszerepe van e törekvésben dr. jur. *Raschke Marienak*, a ki a feminista mozgalomnak egyik legrokonszenvesebb alakja. Mint okleveles tanítónő, nyugalmas állását hagyta oda, hogy jogot tanulva, minden erejét a nőkérdésnek szentelhesse. Valósággal minden tanárnál különkülön kellett kikönyörögnie azt, hogy az előadásokat hallgathassa s hogy a szemináriumokban dolgozhassék. Miután pedig Németországban a nőket nem bocsátják a jogi vizsgálatokra, Bernbe ment a jogi doktorátusra, a hol «summa cum laude» kapta meg diplomáját. Tanulópályáján szorgalmával, tehetségével s kiváló dolgozataival nemcsak hogy bámulatba ejtette tanárait meg tanulótársait, hanem a kikkel csak érintkezett, azokat mind a nőkérdés hiveivé szerezte meg. Valóban igazolta életpályájával azt a tételt, hogy az emberiség mozgalmaiban a személyek fontosabbak, mint az elvek. Raschke kisasszony igazán többet használ Németországban a nőkérdésnek, mint egy véka igazság. E mellett tudományos munkái s egyesületi agitácziója közben megmaradt igazi nőnek... azaz jobban mondva, az igazi nő példaképének! Talán legjobban jellemezhetem őt azzal a ténynyel, hogy mi nők, a kik ismerjük, kivétel nélkül szeretjük őt. A nőkérdésnek leghevesebb ellenfelei pedig azzal érvelnek ellene, hogy Raschke kisasszonynak azért nincs igazsága, mert ő kivétel a nők között. Tudományos képzettségének és kiváló egyéniségének legjobb bizonyítéka különben az, hogy tanulmányainak elvégzése után egy híres berlini ügyvéd hivta meg irodájába, a mely meghivásnak csak azért nem tehetett eleget, mert a «Frauenwohl» és egyéb, a nők jogaiért küzdő egyesületek, melyek egyetemi tanulmányai alatt évenként 2000 márka ösztöndíjjal látták el, a «Vereins-Centralstelle für Rehtsschutz» vezetőjévé tették őt.

Ez a központi iroda a német nők jogegyenlőségének kivívása érdekében igen hatalmas munkát végez. Tevékenysége a következőkre terjed ki:

1. a nők jogaiért küzdő egyesületek között kapcsolatot tart-

ván fenn, egységes terv szerint vezeti az ily czélú mozgalmakat;

2. jogvédő egyesületek és irodák felállításán fáradozik;

3. jogi tanfolyamok felállítását szorgalmazza az egyes nőegyesületeknél;

4. archivumot szervez, a melyben összegyűjti az egyes jogi kérdésekre vonatkozó törvényhozási, birósági és közigazgatási intézkedéseket.

E roppant levelezést kivánó munkán kívül Raschke kisasszony még minden nap délben 12—1. és este 8—9 óráig élőszóval ad jogi tanácsot és segélyt teljesen ingyen minden asszonynak.

A f. év október havában pedig «Zeitschrift für populäre Rechtskunde für Männer und Frauen aller Stände» czímen havonként 3—4 íves terjedelemben megjelenő folyóiratot ad ki, melynek munkatársai között a német jogász-világ kitünőségeivel találkozunk. Dr. Kahl, dr. Liszt, dr. Oertmann, dr. Seckel, dr. Neumann, Kauffmann, Wreschner, egyetemi tanárok, államügyészek, birodalmi képviselők, egy-egy tudomány-szaknak valódi díszei ajánlották fel munkásságukat az új folyóiratnak, a mely az «In justitia robur» jeligével fog hozzá, hogy minden osztálynak férfiait és nőit megismertesse a jogfejlődésnek, a törvénykozásnak és a jogszolgáltatásnak alapfogalmaival s elméleteivel,

Mindjárt az első számban Prof. J. Kohler érdekes czikkben foglalkozik a «Die Frau und das Recht» kérdéseivel. Fejtegeti, hogy a nőnek, mint feleségnek, mint anyának, mint kenyérkeresőnek mennyire fontos a jogtudomány. Örömmel üdvözölvén a vállalatot, azzal fejezi be czikkét, hogy a férfiak szivesebben élnek a nők értelmével, semhogy uralkodjanak azok tudatlansága fölött.

Az eddig megjelent I—II. számok többi czikkei is mind érdekes jogi aktualitások, a melyek a legelvontabb szakkérdéseket tárgyalják a laikusok által is könnyen megérthető módon. «A gyámhatóság» (dr. Marie Raschke), «A házassági jog» (dr. Kurt Rozenfeld), «A házasság felbontása» (A. Brückmann), «Az új polgári törvénykönyv individualistikus és socialistikus eszméi» (Prof. dr. Oertmann), «A chinaiak büntető joga» (dr. L. Brühl) a fontosabb

czikkek, a melyeket könyvismertetések és jogesetek tárgyalásai egészítenek ki.

A mint e czikkek sorozatából látszik, itt nem csupán a nőket érdeklő kérdésekről s nem szorosan vett feminista agitációról van szó. A szerkesztőt az a gondolat vezeti munkájában, hogy a férfiakat és a nőket, bármely álláshoz és osztályhoz tartozzanak is, jogi ismeretekkel lássa el. Nem külön jogokat akar a férfiaknak s a nőknek: hanem teljesen egyenlő jogok és kötelességek elérésére törekszik. S mi hozzátehetjük, hogy a két nem ilyetén fokozatos egyenlősítése a polgári társadalom rendjében a társadalmi haladás nagy törvényeinek egyike.

A históriai fejlődés azt mutatja, hogy mindazon törvények, a melyek a két nem között a házi viszonyok körén kívül eső polgári egyenlőtlenséget teremtettek, egymásután pusztulnak el: a mint elpusztultak a polgárságnak, a jobbágyságnak s a rabszolgaságnak békózott állapotai. És a hol az intézmények biztosították a nők szabadságát, jogképességét s erkölcsi méltóságát: ott a családi és polgári erényeket a magánembernek s a polgárnak szabadságait virágozni látjuk.

Épen ezért, nem csak a feministák érdeklődő szimpatiájával, hanem a társadalmi haladás őszinte óhajtásával is üdvözölnünk kell a német nőknek a nők jogaiért szép siker kilátásával kezdett mozgalmát.

Budapest. *Zigány Jolán.*

ISKOLAI ÉRTESÍTŐK.

(Harmadik közlemény.)*

18. A szegedi m. kir. állami felsőbb leányiskola értesítője az 1899—900-iki tanévről. Harmadik évfolyam. Közli: Czimer Károly igazgató.

A tanítás rendes időben vette kezdetét és zavartalanul tartott az év végéig. Ez részben az egészségi állapot jó voltának tulajdonítható; fordult ugyan elő némely megbetegedés, de járvány miatt nagyobb szünetre nem volt szükség. A fegyelem igen jó volt s az oktatás eredménye örvendetes. Iskolai ünnepélyek voltak: november 20-án, megboldogult királynénk emlékére; márczius 15-én; április 21-én, az 1848-iki törvények szentesítésének emlékére. Berecz Antal min. biztos úr több ízben meglátogatta az intézetet s kívüle még számos érdeklődő is felkereste azt. A tanári testület állt 17 tagból, kik közül tanítónők: *Csik Mária*, internátusi igazgatónő, *Baranyainé-Guinz Emilia*, özv. *Bauer Simonné*, *Czizmazia Gizella*, *Derszibné-Schwimmer Edith*, *Fail Márta*, *Jakobs Róza*, *Kerner Margit*, *Kuss Gizella*, *Nagy Julia*, *Pillichné-Szendrői Ilona*, dr. *Tedeschi Borbála*, *Wachtel Adél*. A növendékek száma: 25+32+28+28+38+29 = 180; kik közül róm. kath. 100, gör. kath. 1, gör. kel. 4, ev. ref. 11, ág. ev. 4, izraelita 60. Anyanyelv szerint: magyar 171, német 6, szerb 3. Az értesítő közli továbbá a szokásos kimutatásokat, meg az internatusra vonatkozó adatokat és dr. Vajda Gyulától «A művészi nevelés» czímű értekezést.

II. Polgári iskolai értesítők.

1. Aradi sz. kir. város államilag segélyzett községi polgári leányiskolájának értesítője az 1899—1900. tanévről. Közli: Simon Karolin igazgatónő.

A tanévet a szokásos módon szept. első napjaiban kezdték meg s az egészségi állapotok jó volta miatt a tanítás zavartalanul folyhatott az év végéig. A szokásos nemzeti ünnepeket helyiség hiánya miatt nem tarthatták meg kellő díszszel, de azért lehetőleg megemlékeztek róluk. Nagyobb ünnep volt junius 9-ike, mely napot az ifjuság a szabadban töl-

* A két első közlemény a megelőző füzetekben van. A felsőbb leányiskolák sorából sajnálatunkra kimaradt a pozsonyi felsőbb leányiskola értesítője, melyet nem kaptunk meg.

tötte el tanáraival együtt. A tanári testület a hitoktatókkal együtt 19 tagból állt; kik közül a tanítónők a következők: *Boros Justine, Benedek Etelka, Csurgai Jolán, Decsi Gézáné, Ditrichstein Bernátné, Dresscher Gizella, Marinkovics Mária, Steinitzer Jenny, Szabóné-Láng Berta, Tagányi Gusztávné, Tanfi Mária.* A növendékek létszáma (70+64)+(67+56)+(44+45)+(40+41) = 427; vallásra nézve róm. kath. 216, gör. kath. 2, gör. kel. 33, ev. ref. 30, ág. ev. 13, unit. 2, izraelita 131. Nemzetiség szerint: magyar 371, német 22, román 26, szerb 8. Az értesítő közli továbbá a szokásos kimutatásokat, meg a fegyelmi szabályzat nevezetesebb pontjait.

2. A békés-csabai államilag segélyzett községi polgári leányiskola XXVI-ik értesítője az 1899—1900. évről. Közli: Donner Lajos igazgató.

Az iskolaévet rendes időben kezdték meg. Ez esztendőben is járt egy követség a vallás- és közoktatásügyi miniszternél az intézet államosíttatásának érdekében. Az iskola kebelében Kiss Lujza tanítónő felügyelete alatt táncztanításban is részesültek a növendékek. Iskolai ünnepek voltak nov. 20-án, márczius 15-én, ápr. 21-én és junius 8-án. Az iskolát az iskolaszék tagjain kívül meglátogatta Rezey Sylviusz kir. tanfelügyelő. A tanári testület állt 8 tagból, kik közül tanítónők a következők: *Haan Emma, Kiss Lujza.* A növendékek létszáma 40+30+29+23 = 122; vallás szerint: róm. kath. 34, ág. ev. 42, ev. ref. 5, izraelita 41. Lakhely szerint: békés-csabai 101, vidéki 21. Az értesítő legelől közli az igazgató junius 8-án mondott alkalmi beszédét, továbbá a többi szokásos kimutatásokat.

3. A beregszászi állami polgári leányiskola értesítője az 1899—1900. tanévről. Szerkesztette: Engelthaler Róza igazgató.

A tanév zavartalanul folyt le; a mit az értesítő részben az egészségügy szervezetének tulajdonít. A tanulók egy része tandíjelengedési kedvezményben részesült. A tantestület 19 gyülést tartott az intézet belügyeinek rendezésére. Iskolai ünnepek voltak: szept. 11-én, ápr. 18-án, s jun. 8-án. Ezeken kívül nov. 25—26. napjain a szokásos gyermekelőadásokat tartották meg. A tantestület, mely alig változott, 8 tagból állt, köztük tanítónők: *Bodenlósz Teréz, Dercsényi Julia, Engelthaler Róza* igazgató, *Nikkel Irma, Zágoniné Topiczer Izabella.* A növendékek létszáma: 58+39+29+31+(kézimunka tanfolyam) 9 = 166; vallásra nézve: róm. kath. 44, gör. kath. 9, ev. ref. 40, izraelita 73. Anyanyelv szerint 163 magyar és 3 tót. Az értesítőben még a többi szokásos rovat van közölve.

4. A budapesti ág. hitv. evang. magyar és német egyházgyülekezet nép- és polgári iskolájának évi értesítője az 1899—1900. tanévről. XXI. évfolyam.

Az iskolaév nyugodtan telt el, sőt olykor-olykor az ének- és zeneestélyen, meg a növendékek 10 éves találkozása alkalmából vidáman. Télen az ifjuságot az ifjusági szini előadásokra, meg az Urániába vezették. Kegyelettel kell megemlékeznünk *Luttenberger Ágost* haláláról, kiről az értesítő első meleghangú közleménye is szól. A tantestület 7 tagból áll: kik között tanítónő: *Kardeván Ida.* A növendékek létszáma: 75+75+70+63 = 283; vallásra nézve ág. hitv. ev. 129, ev. ref. 11, róm. kath. 23, gör. kel. 3, izraelita 117. Anyanyelv szerint: magyar 234,

német 43, tót 2, egyéb 4. Az értesítő a szokásos közleményeken kívül sok adatot közöl az egyházra vonatkozólag.

5. A budapesti székesfővárosi III. kerületi községi polgári leány (és női ipariskola) tizedik értesítője az 1899—1900. tanév végével. Szerkesztette: dr. Göőz József igazgató.

A tanév minden nagyobb változás nélkül folyt le. Az intézet rendkívül szép ünnepélyeket rendezett: nov. 19-én, márczius 15-én, ápr. 7-én; jun. 27-én volt az évzáró ünnepély. Az intézet növendékei jótékony érzelmeiknek bizonyságát adták az által, hogy az igazgató névnapja alkalmából alapítványt tettek az intézet szegénysorsú növendékeinek felsegítésére. A tanév folyamán a növendékek táncztanfolyamot is látogattak. Meglátogatták az intézetet: Falier Ferencz tanügyi tanácsos, dr. Vértessy Gyula kir. s. tanfelügyelő és Hahóthy Sándor törvényhatósági bizottsági tag. A tantestület 15 tagból állt, köztük tanítónők: *Göőzné-Fellner Anna, Gorzaleczky Ilona, Halász Róza, Igmandi Jolán, Kabay Józsa, Leidenfrost Janka, Tiborcz Ida.* A tanulók száma: (37+35)+(42+40)+(39+39)+(32+30) = 294. *Vallásra nézve:* róm. kath. 184, gör. kath. 3, gör. kel. 3, helv. hitv. ev. 10, ág. hitv. evang. 15, izraelita 79. Az értesítő hátralevő részében közölve vannak a szokásos rovatok, azonkívül a női ipariskola működése. Ezen külön intézmény az értesítő tanusága szerint jó úton haladt s szép eredményeket ért el.

6. A Budapest székesfővárosi V. kerületi községi nyilvános polgári leányiskola XXIV. értesítője az 1899—1900. tanév végével. Szerkesztette dr. Gyulay Béla igazgató.

A tanév zavartalanul, minden megszakítás nélkül tartott az év végeig, noha úgy a tanárok mind a tanulók részéről fordultak elő nagyobb megbetegedések. A tanári testület nagy gondot fordított a növendékek ethikai érzésének emelésére; erre szolgáltak a hazafias ünnepélyek is. Erzsébet királyné gyászünnepe, márczius 15-ike, április 11-ike és jun. 8-ika. A növendékeket elvitték az «Urániába», a «M. kir. mezőgazdasági múzeumba», a Nemzeti és Magyar (Aranylakodalom) szinházba. A hivatalos látogatói voltak az intézetnek: Mártonffy Márton min. osztálytanácsos, dr. Verédy Károly kir. tanfelügyelő, dr. Vértessy Károly kir. s. tanfelügyelő, Tenczer Pál székesfővárosi bizottsági tag, Lollok Lenard prépost plebános és mások. Az intézet kebelében felállított kereskedelmi tanfolyam, az értesítő szerint, meglehetősen kielégítő eredményeket ért el. A tantestület 14 tagból állott, kik közül tanítónők: *Breuer Hermanné, Engelbachné-Mesztetits Lenke, Kempelen Gyuláné, Rosenberg Augusta, Tomasek Emma, Vargha Béláné, Weiszberger Antonia. A növendékek száma:* (58+62+52)+(59+60+63)+(62+45+53)+(43+43+40) = 641. *Vallás szerint:* róm. kath. 161, helv. hitv. ev. 11, ág. hitv. evag. 8, gör. kath. 1, izraelita 431. A kereskedelmi tanfolyamba járt: (47+46+47) = 140. Az értesítő közli még a szokásos adatokat s tudnivalókat.

7. A Budapest székesfővárosi VIII. kerületi (Csokonay-utczai) községi nyilvános polgári leányiskola V. értesítője az 1899—1900. tanévről. Szerkesztette Erdődy Imre igazgató.

A tanév csendesen folyt le a tantestület rendkívüli igyekezete s szorgalma mellett, mi különösen a tanítás gyakorlati módszerén jutott

kifejezésre. Ugyanis a növendékeknek megmutatták mindazt, a mit a tanítás menete mellett s a helyi viszonyokhoz képest látni lehetett. Több kirándulást is tettek. Jártak a Gellért-hegyen, Urániában, Iparművészeti múzeumban, Technologiai iparmúzeumban, Nemzeti szinházban, Magyar szinházban, Központi tejcsarnokban, Akadémiai képtárban, Közvágóhidon, Központi vásárcsarnokban, Mezőgazdasági múzeumban, Aquincumban, A városi villamos vasút telepén, János-hegyen, Állatkertben, Dréher-féle sörgyárban. Azonkívül tanultak kenyeret sütni meg gépen varrni. Az ifjusági dalárda közreműködésével iskolai hangversenyt rendeztek s a szokásos iskolai ünnepeket megtartották. A növendékek táncz-, zongora-, gyors- és gépirás-tanfolyamokra is jártak. Hivatalosan látogatták az iskolát: Faller Ferencz tanácsnok, dr. Vértessy Gyula s. tanfelügyelő. A tantestület 15 tagból állt, köztük tanítónők: *Bárdossy Irén, Brody Aranka, Göth Ilona, Geszler Etelka, Jogasichné-Móre Etelka, Mendlik Lujza, Schmidt Gizella. A tanulók száma:* (64+36+52)+(61+63)+(47+56)+(47+57)=463. *Vallás szerint:* róm. kath. 185, helv. hitv. 26, ág. hitv. 19, gör. kel. és gör. kath. 1, izraelita 240. Az értesítőben a szokásos közlemények foglalnak még helyet.

8. A dévai állami elemi és polgári leányiskola értesítője az 1899—1900. tanévről. Közzéteszi: Borostyányné Schnegon Vilma igazgatónő.

Az «értesítő» az elhalálozott «özv. Domiánné Lauff Emilia emlékezeté»-vel kezdődik. A tanév rendes időben kezdődött meg s végződött mindennemű közbeszakítás nélkül, noha február havában városszerte nagy kanyarójárvány volt. Hivatalos látogatók voltak: *Réthy Lajos* kir. tan. tanfelügyelő úr; Dr. *Kuun Géza* gróf gondnokelnök nejével s dr. *Majland Henrik* városi tiszti orvos. — Iskola-ünnepélyek itt is ugyanazok voltak, mint más iskolákban. Az ifjusági és tanári könyvtár szépen gyarapodott, úgyszintén a tanszer-gyűjtemények is. A tantestület 10 tagból állt: *Borostyányné Schnegon Vilma;* özv. *Barthóné Máriássy Berta;* özv. *Domianné Lauf Emilia; Kapcza Ilona; Kolmutánné Haich Ottilia; Mangesius Hermin; Réthy Margit; Schlupni Sarolta; Téglásné Mangesius Irén; Vitán Vilma.* A növendékek száma: 22+24+19+12+7 (magántanuló) = 84; vallás szerint: rom. kath. 32; gör. kath. 3, gör. kel. 8, ev. ref. 20, ágostai 3, unit. 1, izraelita 17. Az értesítő közli továbbá a szokásos kimutatásokat.

9. A dicső-szent-mártoni m. kir. állami polgári leány- és elemi iskolák értesítője az 1899—1900-ik tanévről. Szerkesztette: Kósa Sándor, igazgató.

Az igazgató az Értesítő elején úgy saját, mint a testület fájdalmának ad kifejezést, t. i. Szilvássy Sándor és H. Gál Domokos főispán, illetve alispán urak elhunytáról. Az intézet történetében igen nevezetes ez az esztendő; u. i. az intézet régi helyiségei helyébe mindkét intézet (polgári és elemi isk.) egyemeletes új otthont nyert, külön tornateremmel. A berendezése a legmodernebb, s mondhatni hogy úgy külsőleg, mint belsőleg emeli a megyeszékhely szépségét. Az intézet fel van szerelve Bernhardt-féle asztalokkal, padokkal meg táblákkal, Meidinger-kályhákkal, Pick-féle szellőző készülékekkel. A tornateremben az Oheroly-féle kitünő tornaeszközök vannak. A két intézet teljes felszerelésével együtt 149,068 kor.-ba került. 1899 október 2-án volt az átköltözés,

a felavató ünnepély pedig 1900 márczius 17-én; ugyancsak ekkor volt a zászlószentelési ünnepély s este hangverseny. A tanév az építkezés miatt csak 1899 okt. 2-án kezdődött és rövid pár hét után himlőjárvány következtében (1899 nov. 17-től decz. 1-ig) szünetelt, ettől kezdve azonban az év végéig nyugodtan folyt. Az iskolát a hivatalos közegek többször fölkeresték. A szokásos iskolai ünnepeket nagy közönség érdeklődése mellett tartották meg. A selyemtenyésztésre is tettek kisérleteket. A tantestület 6 tagból állt, köztük tanítónők: *Kontz Margit, Patakyné Gál Etelka, H. Kohut Kornelia, br. Bánffyné Lázár Ilona. A növendékek száma:* 28+19+12+18 = 77. *Vallás szerint:* róm. kath. 20, gör. kath. 2, gör. kel. 1, ev. ref. 29, ág. ev. 1, unit. 12, izraelita 12. *Anyanyelv szerint:* magyar 72, német 2, román 3. Az elemi fiúiskolába 227, a leányiskolába 138, gazdasági ismétlő iskolába 24, ismétlő leányiskolába 24; azaz mindkét intézetbe összesen 490 növendék járt. Az értesítő közli a szokásos kimutatásokat.

10. A dobsinai állami elemi és községi polgári leányiskola értesítője az 1899—1900. iskolai évről. Közli: az igazgatóság.

A jelen tanévben sok változáson ment át az intézet. Régi tanára, Melczer Ede, ki már 40 év óta tanítója ez intézetnek, nyugalomba vonult; tisztelői iránta való hálából alapítványt tettek le az intézetbe az ő nevére, melynek kamataiból szegénysorsú szorgalmas tanulókat segélyezzenek. Fájdalommal emlékezik meg az értesítő két elemi iskolai kartársnak, Weisinger Károlynak és Lang Adélnak elhunytáról. Maga az iskolaév minden megszakítás nélkül folyt le, mi az egészségügy jóvoltának tudható be. A szokásos iskolai ünnepélyek szép sikerrel folytak le. Az elemi iskola szegény tanulóit jutalmazásban részesítették. A tantestület 9 tagból állt, köztük tanítónők: *Sztankovics Károlyné, Láng Laura, Fábry Vilma. A növendékek száma:* 47+31+23+22 = 123. *Vallás szerint:* rom. kath. 20, gör. kath. 1, ág. ev. 75, ev. ref. 17, izraelita 10. Anyanyelv szerint: magyar 55, német 65, tót 3. Az értesítő közli a szokott rovatokon kívül az intézeti kézimunkákra vonatkozó kimutatást.

11. A galgóczi m. kir. állami polgári fiú- és leányiskola értesítője az 1899—1900. iskolai évről. Szerkesztette: Lázár Lajos igazgató.

Az igazgató hálával emlékszik meg Libertiny Gusztáv kir. tan. nyitravármegyei kir. tanfelügyelőnek a tanügy iránt tanusított buzgalmáról, azon alkalomból, hogy a tanfelügyelő nyugalomba vonult. A növendékek száma folyton gyarapodik, már meghaladta a 300-at is. mert csak ennyire volt hely, s kénytelenek voltak a többlet (60) kedvéért helyiségeket bérelni. A tanév zavartalanul folyt, csak az igazgató 4 éves lányának hirtelen halála következtében szünetelt az előadás 8 napig. Az iskolai ünnepeket helyszűke miatt külön tartották fiúknál s külön a lányoknál. A tantestület állt 11 tagból, köztük tanítónők: *Güthy Irma, Jeszenszky Etelka, Szétsényiné Gyürky Ilona*, özv. *Sztrniszkóné Knoth Klementin. A leánynövendékek száma:* 41+37+29+18 = 125. *Vallás szerint:* rom. kath. 46, ág. ev. 2, ev. ref. 1, izraelita a többi. *Anyanyelv szerint:* magyar 40, német 83, tót 15. Az igazgató a rendes statisztikai adatokon kívül beszámol a «Slöjd» munkásságáról, s jutalmak szétosztásáról.

NŐNEVELÉSI SZEMLE.

Miniszteri rendelet «Erzsébet királyné emlékezetéről.» Gyásszal és ima hangzik országszerte november 19-én, megdicsőült királynénk gyászünnepén. Imádatszerű kegyeletes érzés buzog fel e dalokban, imákban és emlékbeszédekben: az ország összes leányiskoláiban azt a nemes idealizmust dicsőítik, mely Erzsébet királyné egyéniségét fenségessé tette. E fenséges egyéniség iránt való hódolatot fejezi ki *Wlassics Gyula*, vall. és közoktatási miniszterünk következő rendelete, melyet a napokban intézett valamennyi kir. tanfelügyelőséghez: «A legszebb hazafiui erények közé tartozik a kegyeletes emlékezés nagyjainkra, mert ennek tiszta forrásából más erények fakadnak; annál inkább fölemeli és megtermékenyíti a lelket a legnagyobbnak, legdicsőbbnek, dicsőült királynénk, Erzsébet felséges asszonyunknak emlékezete.

Nem akarom, hogy 1898. évi 4196. eln. számu körrendeletem ama kitétele: «Neveljük Erzsébet királyné emlékében a tanuló-ifjusâgot» a legcsekélyebb mértékben is elhangzó szózat legyen, azért kivánatosnak és helyesnek tartom, hogy az ő dicső emlékezetének ébren tartására és megszilárdítására alkalmas eszközök álljanak az ifjaknak és tanítóknak rendelkezésére.

E végből a Gábel Gyula budapesti községi tanító által szerkesztett «Erzsébet. Megemlékezés Magyarország nagy királynéjáról» czímü emlékkönyvet, mely a királyi ház fenséges tagjainak és a magyar nemzet jeleseinek kegyeletes közreműködésével eszmékben gazdag sorokat szentel a nagy királyné emlékének, az összes népoktatási intézetek ifjusági könyvtára részére leendő megszerzésre a legmelegebben ajánlom.

Egyuttal elrendelem, hogy az emlékkönyv a beiratási dijak terhére minden állami és államilag segélyezett községi elemi felső nép- és polgári iskola s a mennyiben az intézet könyvtári átalánya megengedi, a tanító-, tanítónő- és óvónő-képzőintézetek ifjusági könyvtára részére megszereztessék, sőt a mely állami elemi iskolának jövedelmi fölöslege van, a beiratási dijakból rendelkezésére álló összegből november hó 19-én tartandó Erzsébet-emlékünnepélyen leendő kiosztás végett aránylagos számu példányban beszereztessék.

Felhivom a kir. tanfelügyelőséget, hogy ezen rendeletemet az állami, államilag segélyezett községi, valamint magánjellegű minden fokozatu népoktatási intézetekben haladéktalanul hirdesse ki és a könyv beszerzését az ifjuságnak ajánlja. A könyvet az Athenæum irodalmi és nyomdai részvénytársaság adta ki.»

*

Wlassics miniszter a testi fenyítékről. A közoktatási költségvetésnek a pénzügyi bizottságban való tárgyalása közben nyilatkozott közokt. miniszter a testi fenyíték kérdésében, mely a tanügyi és napilapokat e hóban szakadatlanul foglalkoztatta. A miniszter megjegyzi, hogy «van egy 1881-iki elaboratum, mely jóváhagyatott azon pontjára nézve is, hogy ultima rációként a testi fenyíték alkalmazható; de ez mindenkor úgy vétetett a miniszterium által, hogy ilyenkor mindig értesítendő a gondnokság, illetőleg az iskolaszék, hogy tehát a fenyíték nem alkalmazandó indulatosságban. Nincs azon nézetben, hogy a testi fenyíték az iskolában haszonnal alkalmazható. Csak egyes esetekről volt egyébként szó. A leghatározottabban visszautasítja azt a föltevést, mintha a magyar tanítói kar brutális eszközökhöz folyamodnék; ellenkezőleg, a legnagyobb elismerés illeti a magyar tanítói kart humánus és higgadt viselkedéséért, melyet még kritikus esetekben is tanusít. Kijelenti egyébként, hogy a fegyelemre vonatkozó szabályokat revizió alá fogja venni».

*

A hosszúfalusi polgári iskola fölavató ünnepe igen szépen sikerült, mint azt a N. L.-ban olvassuk. «Az iskolaépület felavatása össze volt kötve az intézet derék alapítója, néhai Molnár Viktor arczképének leleplezésével. A szép ünnepen a miniszter is képviseltette magát, s képviselőjét Molnár Viktor miniszteri tanácsost a miniszteriumból sokan lekisérték, többek közt Halász Ferencz és Mártonffy min. tanácsosok, Ujvári szerkesztő stb. Megható volt az az általános tisztelet és szeretet, melylyel a barczasági csángók Molnár Viktor min. tanácsos személyét körülvették. Molnár Viktor népszerűsége már Brassóban, az induláskor is kitünt, mert beláthatatlan kocsisor vitte ki a brassói intelligenciát Hosszúfaluba. A miniszter képviselőjének négyfogatú kocsija előtt és mellett magyar ruhába öltözött állami tanítók bandériuma lovagolt s általánosan föltünt, hogy milyen jól tudják a barczasági csángó-tanítók a lovat megülni. Az összeépült csángó-falvak mindegyikének határán küldöttségek fogadták a miniszter képviselőjét s hálával és tisztelettel tekintve föl az ő «jótevőjükre», az ő «nagy reformátoruk nagy fiára», meleg szavakban kérték őt, hogy tolmácsolja Wlassics miniszter előtt az ő végtelen hálájukat azért a sok jóért, a mit a csángó-nép kultúrájáért tett. Molnár Viktor válaszain át-átrezgett az a nagy szeretet, melylyel az ő népe iránt viseltetik. Négy ilyen küldöttség tisztelgése után jutottunk csak el a hosszúfalusi polgári fiú- és leányiskolához, mely szépen épült, tágas, emeletes épület. Az internátus egy földszinti szárnyépületben van elhelyezve; van az új épületnek szép nagy udvara és játszótere. Az avató ünnepről lapunk múlt számában már írtunk; most pótlólag csak annyit jegyzünk meg, hogy a midőn Molnár Viktor az intézet nagyérdemű gondnoksági elnökének: Masznyik Gyula lelkésznek átadta a miniszter köszönő- és az intézet igazgatójának a miniszter elismerő levelét, a tornatermet szinültig megtöltő közönség perczekig tartó tapsban és éljenzésben tört ki; ez a lelkes óváczió egyaránt illette a minisztert és népszerű képviselőjét. Mikor id. Molnár Viktor arczképét leleplezték, meghatottsággal szemlélte a közönség azokat a jóságos vonásokat, a melyek a «csángók vezére» fiának az arczán is láthatók. A díszlako-

mán mintegy 250-en vettek részt a társadalom minden osztályából. A felköszöntők sorát Molnár Viktor min. tanácsos kezdte meg, a ki Ő Felségét köszöntötte föl. A vármegye alispánja, a ki résztvett az egész ünnepélyen, Széll Kálmán miniszterelnökre, Rombauer főigazgató Wlassics miniszterre mondott felköszöntőt. Számos pohárköszöntőben éltették Molnár Viktor min. tanácsost. Megemlékeztek a gondnoksági elnökről, a fölavatott intézet igazgatójáról, Józsa Mihályról (a ki szép kis munkát írt id. Molnár Viktor életéről) és lapunknak jelen volt szerkesztőjéről is. Jól esett tapasztalnunk, hogy a tanítóság javára intézett működésünket a barczasági tanítók is méltányolják. A szép ünnepséget d. u. 5 órakor sikerült ifjúsági előadás zárta be, melynek minden egyes része arról tanuskodott, hogy a hosszúfalusi polgári iskolák tanítói kara kitünő vezetésben részesíti a gondjaira bizott ifjúságot. Az avató ünnep után a megyei tanítótestület segélyegyesületének tagjai ülést tartottak, melyen elhatározták, hogy a Tanítók Házában «Molnár Viktor szoba-alapítványt» tesznek s meg is szavaztak erre a czélra 2600 koronát.»

*

A Szuppán-jubileum. Szuppán Vilmos 25 éves jubileumának ünnepsége november 3-án délelőtt folyt le. Az új-utczai felsőbb leányiskola nagyterme alig tudta magába fogadni az odagyűlt díszes, válogatott közönséget. A szépen, üde lombbal ékesített terem ünnepi keretét az iskola fehérruhás növendékei alkották. A vendégek sorában együtt láttuk a hivatalos világ képviselőit, az ünnepelt pályatársait, barátait, családját.

Jelen voltak: Zsilinszky államtitkár, Axaméthy L. min. tanácsos, Morlin osztálytanácsos, Beöthy Zsolt, Heinrich Gusztáv, Hegedüs István, ifj. Szinnyei I. egyetemi és Fölser István műegyetemi tanárok, Erődi Béla, Schack B., Kirchner B. főigazgatók, Kiss Aron, Demeczky Mihály, Sebestyén Gyula, Pályi Sándor igazgatók és számosan kívülök, főleg szinte teljes számmal azok, kik valaha az intézetben tanítottak. A vidékről De Gerando Antonia, Mársits Rozina, Kolacskovszky Elza, Marikovszky Menyhért, Ghiczy József, Kerner Péter, Marusák Pál, Révy Ferencz, Ényi Szabó László vidéki felsőbb leányiskolai igazgatók, mint ez intézetek képviselői. Az ünnepség egyszerű, benső, családias jellegű volt. Nem csillogó szavakat hallottunk; a tisztelet és szeretet érzéseinek nyilvánulását láttuk.

A felsőbb leányiskola tanári karának legidősebbje: dr. Károly Gy. Hugó nyitotta meg az ünnepet. Üdvözölte a helybeli és vidéki vendégeket s Szuppán meghivására küldöttséget jelölt ki.

Az ünnepeltet megjelenésekor zúgó éljen fogadta. Annak csillapultával a növendékek összhangzatos éneke következett. Elsőnek a tanári testület részéről Takács György szólott. Keresetlen, egyszerű, de őszinte szavakban üdvözölte őt. Azt emelte ki, hogy a Szuppán élete harmonikus egész; melyet nagy szerencse kisért végig. De erre komoly, ideális czélú törekvései, szorgalma, kötelességtudása teljesen érdemessé tették. Szólott arról a ritka szép viszonyról, mely az igazgatót tanári testületével összefüzi. Végül hosszas, eredményes működést kivánt. A növendékek is kifejezték örömüket, szeretetüket. Bánóczi Margit

(VIII. o.) mondott szépen átérzett, saját szerzésű beszédet. Czigler Margit (V. o.) biztos előadással szavalta el Torkos Lászlónak szép, poetikus alkalmi költeményét. A hangulatos versből álljanak itt a kezdő és befejező sorok:

«Hull a dísz fák s bokrok őszülő fejéről,
Erdőn, mezőn kinn a virág egyre gyérül,
Tarlók fölött búsan nyög az ősz szele;
S díszes termeiben az ünnepi háznak
Im mégis tavaszi virágok pompáznak,
Lelket felüdítő illattal tele.
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
Vedd e virágokat, szivünk ünnepelte,
Melyeket keblünkben lelked heve kelte,
S szerény koszorúba e kis dal fona;
Álljon bár lombtalan a fák minden ága,
Haljon el az erdő s rét minden virága,
Mit nyujtunk, koszorunk nem hervad soha!»

Wlassics miniszter is megemlékezett hű és buzgó munkásáról. Zsilinszky Mihály államtitkár adta át a miniszter üdvözlő levelét, megtoldván az abban foglaltakat a maga részéről is az elismerés következő szavaival:

...«Egy negyedszázadon keresztül a nevelés és oktatás fáradságos munkáját Nagyságod mindenkor szeretettel és nagy buzgósággal végezte. Azért készséggel ragadom meg az alkalmat, hogy kiváló és eredményekben gazdag működéséért teljes elismerésemet fejezzem ki és Nagyságodat melegen üdvözöljem! Wlassics, s. k.»

A tisztelgők sorában következtek a vidéki intézetek, melyeknek Szuppán a miniszteri biztosuk. Marusák igazgató üdvözölte a jubilánst ezek nevében. Hálával és szeretettel beszélt arról a haladásról, melyet Szuppán biztosi kinevezése óta ez intézetek tettek s megköszönte az ő bölcs, tapintatos vezetését. Volt pályatársai közül a székely-udvarhelyi főreáliskola testülete szép, igen meleghangú levelet küldött. A budai pædagogium részéről küldöttség jött, melynek nevében Kiss Áron igazgató beszélt a régi barátság hangján. Arra emlékeztette Szuppánt, hogy tapasztalat és tudás tekintetében sokat köszönhet ennek az intézetnek, mely, ha ő el is távozott, megfigyelte haladását. Humoros fordulattal bejelentette az üdvözletüket — az ötven éves jubileumra. Még a felsőbb leányiskolai nőigazgatók, azután a trencséni iskola külön küldöttsége élén Enyi kartárs beszélt, a testület részéről ezüst babérkoszorút nyujtva át. Az elhangzott üdvözletekre Szuppán együttesen válaszolt. Az ünneplést megköszönve, okát találja kötelességének hű teljesítésében, de inkább az elfoglalt állásban, az ügynek nemességében, a melyet szolgál. Azután így folytatta:

«Az érdem oroszlánrésze nem az enyém, hanem első sorban azon férfiaké, a kik meghallgatva előterjesztéseimet, megadták az eszközöket iskoláink fejlesztéséhez. Mi Trefort Ágostonban a felsőbb leányiskolák megalapítóját tiszteljük, a kinek lángesze fölismerte a nőnevelés nagy, kulturális és nemzeti fontosságát. Az ő nevéhez csatoljuk a Wlassics Gyuláét. Ő állapította meg iskoláink felügyeletének új rendjét; az ő

nevét viselik az iskoláink részére ujabban épített díszes hajlékok; ő nyitotta meg a nők előtt az egyetemet és tette lehetővé a tanítónőknek a középiskolai kvalifikáczió megszerzését. Ő juttatja jobb helyzetbe a felsőbb leányiskolai tanárokat és tanítónőket. Végül ő indította meg és isten segítségével végrehajtja ez iskolák belső reformját».

Hálájának és köszönetének adóját azután egyenként rótta le az üdvözletekre. A vidéki testületeknek köszönetét fejezte ki az odaadó lelkes támogatásért. Saját tanári karának a kollegiálitást és ragaszkodást köszönte meg, a melylyel lehetővé teszik, hogy biztosi hivatását is teljes erővel folytathassa. Méltányolta növendékeinek üdvözletét, mint a tanító legszebb jutalmát. Megköszönte régi barátainak, volt pályatársainak üdvözleteit.

A tetszés zaja hangzott fel e beszéd után. A himnusz eléneklése fejezte be a sikerült ünnepélyt.

Este a Vigadó éttermében gyült össze nagy részben a délelőtti társaság barátságos vacsorára, számszerint 100—110-en. Itt nagyon derült hangulat uralkodott. Természetesen a felköszöntők is bőven voltak. Közöttük kivált Heinrich Gusztáv szellemes tósztja hangolta derült kedvre a társaságot, mely a késő éjfélutánig együtt maradt. Kiemeljük még, hogy az iskola közönségének köréből is többen megjelentek, bizonyságot téve, hogy Szuppán a növendékek szülőinek is meg tudja nyerni rokonérzését és tiszteletét.

Nagyon sok üdvözlő levél és távirat érkezett tanári testületektől, egyesületektől, egyesektől az ország minden részéből.

Az ünnep maradandó emléke az a szép összeg (850 K), a melyet a növendékek az intézet ösztöndíj-alapja részére gyűjtöttek.

Az egész jubileum mintaszerű, pontos rendezése a felsőbb leányiskola egész tanári testületének, de első sorban Hoffmann F. és Szerémi A. tanároknak érdeme. *(Spectator.)*

*

Női hallgatók a budapesti egyetem bölcsészetkari szakán. Az 1900—901. tanév téli félévében összesen 56 nőhallgató iratkozott be. Ezek közül tanári pályára lép 55. Vallás szerint a következőképen oszlanak meg: r. k. 33, ev. ref. 6, ág. ev. 1, gör. kel. 1, izr. 15. Nemzetiség szerint: magyar 54, szerb 2. Szakok szerint a következőképen oszlanak meg: magyar-német 8, magyar-történelem 5, magyar-franczia 2, történelem-földrajz 9, német-franczia 4, földrajz-természetrajz 3, magyar-latin 3, mathematika-phisika 15, magyar-német-angol 1, természetrajz-philosophia 2, franczia-angol 1, történelem-német 2, latin-görög 1. Névszerint a következő hölgyek iratkoztak be: Ballagi Malvin, Balogh Margit, Barna Anna, Barna Margit, Beke Lenke, Berzeviczy Gizella, Barkóczy Jolán, Bognár Etel, Brassován Anna, Dúzs Erzsi, Fuchs Anna, Gaál Margit, Galló Paula, Győrke Ilona, Győri Ella, Hartmann Elvira, Hilberth Stefánia, Herzog Emma, Kardos Ilona, Kiss Olga, Kiss Teréz, Korach Regina, Kovács Árpádné, Kádár Rózsi, Láng Margit, Máchik Ida, Mandl Eugénia, Máriássy Edith, Molnár Etel, Neisser Miczi, Neisser Irén, Oblatt Hermina, Pollacsek Laura, Relković Davorka, Relković Néda, Ritook Emma, Révész Irma, Ribiczey Erzsi, Rokonstein Margit, Szánthó Jolán, Sztrachoon Nelly, Szánthó Teréz, Szegfi Marianne, Szilágyi Ágota,

Szupper Márta, Steiner Józsa, Schwarcz Hanna, Toldi Piroska, Tóth Jolán, Ullreich Minna, Vargha Ilona, Wertheimer Gizella, Wilhelm Anna, Wolkenbergh Ilona, Weisz Margit, Zigány Jolán.

*

A Mária-Dorothea-Egyesület tanítónő szakosztálya november hó 3-án rendkívül látogatott ülést tartott, a mi főként annak tulajdonítható, hogy dr. Erődi Béla budapesti tankerületi főigazgató tartott a franczia felsőbb leányiskolákról igen érdekes és tanulságos szabad előadást. Hálásan emlékezett meg ez előadásában Camille Séeről, a franczia felsőbb leányiskolák megteremtőjéről, ki a kiállításon a magyar iskolákat érdeklődésével és rokonszenvével kitüntette. Ez előadás hatása alatt a szakosztály köszönő levelet intézett Camille Sée-hez, melyet a szakosztály kitünő franczia tolmácsa, Tocsek Helén szerkesztett. A szakosztály üdvözölte Szuppán Vilmost is huszonötéves jubileuma alkalmából, hálával emlékezvén meg azokról az érdemekről, melyeket Szuppán Vilmos a felsőbb leányiskolák fejlesztése s a M. D. E. érdekeinek előmozdítása körül szerzett. A második előadó *Vidéky Apollónia*, az idő előhaladottsága miatt nem tarthatta meg felolvasását, mely a szakosztály következő ülésére maradt. Ez ülés deczember 1-én, szombaton délután 5 órakor (Andrássy-út 65) lesz, épen Vörösmarty születésnapján, a kiről ekkor dr. *Schmidt Mariska* tart előadást. Foglalkozni fog a szakosztály ezen az ülésen a nevelőnők sorsának kérdésével is, mely kérdésre nézve *Katonáné Thuránszky Irént* nyerte meg előadóul. Ez érdekes gyűlésre előre is felhívjuk érdeklődő olvasóink figyelmét.

*

A berlini egyetem nőhallgatói. Az október végén kezdődött téli félévben a berlini egyetemnek 371 nőhallgatója van, a kik legnagyobb részben a filozófiai fakultás tagjai. Közöttük 253 német (111 berlini) s 118 külföldi (= 32%) van; ez utóbbiak következőleg oszlanak meg az egyes nemzetek között: 66 orosz, 31 amerikai, 4 skót, 3 angol, azután Franciaországból, Bulgáriából s Oláhországból 2—2, Ausztriából, Svédországból és Svájczból 1—1 stb., magyar ez idő szerint egy sincs. Hajadon van a nőhallgatók között 348, férjes asszony 19 és özvegy 4. Nagyon jellemző a német nők szivós szorgalmára, hogy férjes asszonyok és özvegyek nem riadnak vissza az egyetemi tanulás nehézségeitől; még érdekesebb azonban, hogy az a 19 német férj nem félti a mindennapi pecsenyéjét, házi tűzhelyét és felesége nőiességét a tudományok pusztító hatásaitól.

A hallgatónők seniorja egy 61 esztendős tanítónő, a ki német nyelvészetet és történelmet tanul. Egyik berlini egészségügyi tanácsos felesége botanikát, egy chemikusnak a felesége meg természettudományokat hallgat; az egyik érettségi vizsgálatot tett asszony filologiára készül, azzal a szándékkal, hogy önálló tudományos munkát folytasson; az egyik özvegy, a ki már elvégezte a zürichi főiskolát, a német államvizsgálatra jelentkezett; egy orvosnak az özvegye, meg egy tanárnak a felesége zenetörténelmet tanulnak; egy egyetemi tanárné férje szaktárgyait (földrajz s etnographia) hallgatja; theologiát és történelmet tanul

egy férjes irónő, a ki egyik diákdalával pályadíjat nyert; egy oláhországi államhivatalnok férjezett leánya a német irodalomtörténetet hallgatja; egy görög-katholikus asszony pedig a német nyelv tökéletes elsajátítása kedvéért iratkozott be az egyetemre. A hallgatónők általában a honoratior-középosztály leányai közül kerültek ki; több egyetemi tanárnak, két államtanácsosnak, egy tábornoknak, a birodalmi gyűlés volt elnökének, a berlini főpolgármesternek leányai járnak többek közt az egyetemi előadásokra. Az idén azonban mégis kevesebb nőhallgatója van a berlini egyetemnek, mint tavaly volt, a minek az a magyarázata, hogy az orosz nők felvételénél most nagyobb szigorúsággal jártak el. *Z. I.*

*

Kimutatás a «Péterfy» alapítványra befolyt küldeményekről. A volt növendékek mesterük iránt érzett hálájuknak jelét adták s siettek iskolájuk igazgatóságához beküldeni adományaikat. Vannak az adományozók közt azonban olyanok is, a kik, bár nem voltak tanítványai a mesternek, tiszteletből személye iránt csatlakoztak a tanítványok tervéhez. — Gyűjtésünk még távol van a czél megvalósításától, hiszen összesen csak 1121 K 15 fillér folyt be eddig, a gyűjtőbizottság azonban reményli (lásd a Nemzeti nőnevelés májusi számát), hogy «Sándor» napjáig minden Péterfy tanítvány beküldi szives adományát.

Minden befolyt pénzről levelező-lapon külön küldünk köszönő elismervényt; az eddig befolyt tételeket az iskolák igazgatóságai takarékpénztárba rakták. Különös köszönetünket vegyék azok, a kik a mester tisztelői czímen segítenek tervünk megvalósításán s kérjük, hogy minél többen csatlakozzanak hozzánk e czímen. E lap lezárásáig befolyt adományokat e helyt is köszönettel nyugtatjuk és lovag Falk Zsigmond úrnak, ki a «felhivás»-t tartalmazó nyomtatványokat 2000 példányban ingyen adta, a gyűjtő-bizottság hálás elismerését ez uttal is kifejezzük.

Az «Erzsébet Nőiskola» tanítványai részéről befolyt: Komáry Erzsébet Budapest 10 K, Ferenczy Izabella Budapest 10 K, Horváth Jenőné Farkas Józsa Fehértemplom 2 K, Lengyel Ilona Budapest 10 K, Kissné Fodor Etelka Nagybánya 2 K, özv. Hegyi Gyuláné Budapest 5 K, Tomor Róza Bécs 10 K, Králik Thekla Alsó-Kubin 2 K, Bognár Erzsébet Alsó-Kubin 2 K, Messinger Karolin Nagy-Becskerek 10 K, Arányi Krisztina Budapest 20 K, Reissner Dánielné Besztercze 10 K, Téglás Gáborné Mangesius Irén Déva 5 K, Erdélyi Sándorné Szt-Imre 5 K, Försterné Kasztner Mariska Pozsony 10 K, Wotzasik Adél Élesd 2 K, Arató Gyuláné Budapest 4 K, Győry Ilona Budapest 10 K, Pap Lajosné Gonda Julia Szentes 2 K, Illyés Gizella Besztercze 2 K, Gludovácz Ilona Pozsony 5 K, Ingruber Melánie Nagy-Szombat 6 K, Kubányiné Brillmayer A. Alsó-Esztergály 2 K, Pischl Iduna Budapest 5 K, Jausz Jozefin Budapest 5 K, Blasovszky Miklósné Eger 2 K, Marikovszky Aranka Máramaros-Sziget 10 K, Schuh Kamilla Sopron 6 K, Hitrichné Fülöp Viktória Komárom 4 K, Wendeln Adél Torda 6 K, Draskovichné Kondor Elma Budapest 10 K, Rosner Árminné Budapest 3 K, özv. Berthótyné Trinks Fanny Turócz-Szt-Márton 6 K, özv. Személy Kálmánné Nagyvárad 10 K, Rösner Valeria Nagybánya 2 K, Holeczy Samuné F.-Lehota 2 K, Réti Jánosné Kolozsvár 4 K, Mártonffy Józsefné Fodor Erzsébet Mezőtur 4 K, Vidovich Gizella Nagyvárad 4 K, Aninger Lászlóné Balassa-Gyarmat

2 K, Schmidt Gizella Budapest 2 K, özv. dr. Molnár Károlyné Samotor 2 K, Szekeres Margit Budapest 2 K, Karsay Jolán Győr 6 K, Durum Ivánka Eszék 10 K, Kalix Jánosné Rajner Etelka Budapest 4 K, Zellán Rózsa Kassa 4 K, Kubacska Emma Kassa 4 K, Zagroczky Jolán Kassa 2 K, özv. Fábry Jánosné Budapest 4 K, Lindner Auguszta Kolozsvár 10 K, Karlik Mariska Sopron 6 K, Szentgyörgyi Jenőné Kolozsvár 4 K, Csík Mária Szeged 6 K, Zsigárdy Flóra Gyöngyös 3 K, Marián Józsefné Pozsony 3 K, dr. Bacher Vilmosné Budapest 3 K, Gerzsó Rózsa Budapest 6 K, Berta Ilona Budapest 10 K, Szedő Gáspárné Weisz Rózsi Budapest 10 K, Pákh Berta Budapest 5 K, Barkáts Mária Budapest 5 K, özv. Klemnicsek Miklósné Visontay Irma Ujpest 5 K, Pálmay Lenke Győr 8 K, Alkné Péchy Erzsébet Losoncz 2 K, Kontrey Gyuláné Józsa Klára Fogaras 10 K, Kolbai Arnoldné Pozsony 5 K, Szegfi Ilona Trencsén 4 K, Szirmai Oszkárné Reinitz Irma Budapest 15 K, Király Emma Lajtha-Pordány 20 K, Quirsfeld Irén Mezőtúr 3 K, Jovescu Eugenia Karánsebes 5 K, Buday Tekla Mohács 2 K, Bock Gizella Pápa 8 K, Enyedi Simonné Gödöllő 4 K, Fischer Sarolta Budapest 10 K, Petrovics M. Vjera Zombor 6 K, dr. Zakariás Jánosné Tutsek Irma Brassó 2 K, Császár Jolán Csík-Szereda 5 K, Kalmár Jolán Trencsén 2 K, Mamursich Benedekné Szabadka 4 K, Liptay Vilma Kőszeg 10 K, Balonyi Lajosné Förstner Berta Kaposvár 8 K, Weszely Alajosné Szenicz 8 K, özv. Boros Béniné Arad 20 K, Balogh Zsófia Budapest 5 K, Urman Ilona Nagy-Szombat 10 K, *Sebestyén Gyuláné Stetina Ilona Budapest 10 K, Patay Iza Ó-Becse 2 K, Polereczky Jolán Budapest 5 K, Sulyok Gizella Szatmár 2 K, Babare Adél Fiume 6 K, Carvin Piroska Fiume 6 K, Szegfi Emmi Fiume 6 K, Cattalinich Viktória Fiume 27. — **Összesen 562 K.**

Az «Orsz. kisdedóvó egylet» képző intézetének tanítványai részéről befolyt: Horváth Etelka Budapest 6 K, Juhász Luiza Zsigmondháza 6 K, Balogh Etelka Nagy-Bajom (Biharm.) 4 K, Breuer Emma Budapest 10 K, Paulovszky Mariska Gács 3 K, Salamon Aranka Budapest 2 K, Tholvay Jolán Nagy-Mihály 2 K, Hegedüs Mariska Nasice 2 K, Hajnovics Etelka Kosd 4 K, Kupferschmiedt Vilma Budapest 20 K, Gresch Linka Szepes-Béla 2 K, Szalatsy Ilona Budapest 4 K, Brunner Ilona Budapest 10 K, Németh Ilona Szent-Léránt 6 K, Stampfl Vilma Csoma-Köz 2 K, Gavron Etelka Illava 2 K, Major Marczella Jász-Árok-Szállás 3 K, Schönné Benedikt Malvin Pátka 3 K, Mentler Jolán Győr 4 K, Németh Anna Pécs 4 K 4 f, Majoros Erzsi Jászó 3 K, Biró Hedvigh Budapest 2 K, Biró Matild Budapest 2 K, Schultz Margit Késmárk 1 K, Luttenberger Eszti Svábhegy 2 K, Zelky Emilia Rákos-Szt-Mihály 2 K, Mátzné Zelky Anna Rákos-Szt-Mihály 2 K, Gavalya Szeréna Budapest 1 K, Ritter Sarolta Cs.-Somorja 4 K, Szilágyi Aranka Hodrus-Bánya 3 K, Lenhardt Gizella Hertelendifalva 2 K, Verbőczyné Deák Katalin Budapest 2 K, Domsitz Juliska Cs. Somorja 4 K, Fandyné Balogh Margit Székelyhid 10 K, Merász Borbála Kenderes 2 K, dr. Hoffmanné Valló Mariska Ó-Tura 4 K, Tabákovicsné Molnár Ilona Abrudbánya 2 K, Lévay Mariska Privigye 4 K, Krausz Mariska Selmeczbánya 4 K, Hollné Szentey Zsófi Uszód 1 K, Mangold Margit Bpest 10 K, Dönsz Mariska

A * alatt jelzettek nem voltak «Péterfy» tanítványok.

Késmárk 1 K, May Mariska Pölöske (Zalam.) 2 K, Trebiczky Ilona Budapest 3 K, Késmárky Irén Budapest 10 K, Dávid Ilona Hosszú-Pereszteg 4 K, Csuday Anna Bágyog 3 K, Szabó Erzsi Győr 2 K, Gottwald Margit Budapest 2 K, Arthold Józsa Budapest 4 K, Schaitl Anna Nádudvar 2 K, Tóth Jolán Budapest 2 K, Jankovich Mária Bpest 2 K, Várady Erzsébet Csongrád 2 K, özv. Gróf Antalné Mőzs 2 K, Vitámer Róza Budapest 2 K, Grosch Gizella Körmöcz-Bánya 2 K, Bárdos Paula Szolyva 2 K, Kelemen Regina Budapest 4 K, Litvay Gizella Pacsa 2 K, Bialas Matild Pölöske (Veszprémm.) 10 K, Aich Hermin Szomolány 8 K, Vilszky Lujza Gödöllő 5 K, Ravasz Clementin Bazin 6 K, Jakabné Mesterházy Eszter Kis Geresd 4 K, Páskuj Etelka Békés-Gyula 2 K, Ignáczia nővér Győr 3 K, Korda Erzsébet Halas 1 K, Gaál Ilona Válaszút 4 K, Naszek (Róza) Elza nővér Budapest 2 K, *Vojtkó Janka Bács-Petrovácz 2 K, Schultz Klára Beszterczebánya 2 K, Sáry Mariska Zugliget 4 K, Kovácsik Erzsi Hodrusbánya 5 K, Kapitány Emma Darócz 2 K, Wandlik Etel Békés-Csaba 2 K, Késmárky Anna Szucsák 2 K, Szoltsányi Ilona Budapest 2 K, Kiss Lujza Pörtschach 2 K, Németh Katalin Rákos-Palota 4 K, Nuszer Vilma Nagy-Káta 2 K, *Pataky Sándor Miskolcz a tiszáninneni ev. ref. egyházkerület nevében 42 K 11 f., Ludwigh Róza Magyar-Igen 4 K, Borsiczky Gizella Bánhida 2 K, Miczka Gizella Temes-Ulma 2 K, Konta Irén Duna-Vecse 2 K, Kujnis Vilma Losoncz 10 K, Szigethy Ilona Diós-Győr 6 K, Imreh Ella Görgény-Szt-Imre 8 K, Hajka Laura Szemlak 4 K, Ajdukovits Bojana Mohol 4 K, özv. Mihálka Gyuláné Puszta-Gyirok 6 K, Landthaller Olga Puszta-Sári 2 K, Markovits Cornélia M.-Pécska 4 K, Czakó Paula M.-Bánhegyes 3 K, Márta Erzsi Czegléd 6 K, Pipis Mariska Ó-Dombovár 2 K, Zách Aranka B.-Pivnicza 2 K, Gyürke Ilona Perlak 3 K, Bremzay Irma Dubnik 6 K, Troszt Fánni Budapest 4 K, Berkovits Erzsi Kis-Kőrös 10 K, Zelina Etel Bpest 4 K, Taksonyi Ágnes Szegzárd 5 K, Borsos Ilona Nagy-Sáp 4 K, Ambrus Jolán Budapest 2 K, Kovács Gizella Besztercze 1 K, Edl Mariska Arad 1 K, Petrovszky Irén Körmöczbánya 1 K, Pokorny Lujza Budapest 1 K, Sztraka Irén Selmeczbánya 1 K, Reegn Paula Pozsony 1 K, Prachár Teréz Bazin 1 K, Hazay Ilona Budapest 1 K, Deutsch Gizella Miszla 1 K, Ember Mariska Felső-Bánya 1 K, Demeter Irma Budapest 2 K, Brix Adél Trencsén 3 K, Völfel Etel Bazin 3 K, Balogh Ida Debreczen 3 K, Gabrielli Izóra Duna-Szerdahely 2 K, Freiberger Erzsi Kőszeg 6 K, Paisch Katalin Bpest 3 K, Dallos Gizella Kun-Szt-Miklós 2 K, Achim Gizella Gyom 2 , Huber Sarolta Budapest 3 K, Győry Erzsi Rima-Szombat 2 K, Morvay Ágnes Borostyánkő 5 K, Domján Anna Deésháza 2 K, Böhmler Malvin Pancsova 2 K, Böhmler Gizella Pancsova 2 K, Mészöly Ilona Alcsuth 3 K, Fuchs Mariska Budapest 1 K, Szilágyi Erzsébet Budapest 3 K, Zwick Margit Haraszti 1 K, Erszényes Erzsi Budapest 1 K, özv. Jojkits Vittorémé Turia 5 K, Stock Mariska Felső-Farkadin 1 K, Kádár Lujza Nagy-Halmágy 1 K, Gyirászin Teréz Nagy-Bánya 1 K, Nemes Gizella Hatvan 1 K, Thury Malvin Pápa 2 K, Grébel Margit Budapest 1 K, Zelina Etel (másodszor) Budapest 2 K, Mayer Teréz Zsambék 2 K. **Összesen: 498 korona 15 fillér.**

Központi Frőbel nőegylet óvónőképző-intézet volt növendékei részéről befolyt: Danczinger Franciska Erzsébetfalva 6 korona, Klein Szerén Budapest 4 K, Gatter Anna 4 K, Sklenars Teréz Cs.-

Palota 5 K, Winterstein Hermina Budapest 4 K, Fucker Anna Budapest 2 K, Jencs Zelma Aszód 5 K, Nagy Antónia Budapest 5 K, Királyi Janka Ujpest 5 K, Friss Ida Ujpest 2 K, Mertha Stefánia Sz.-Olaszi 2 K, Rozenthal Olga Budapest 2 K, Spransky Anna Budapest 2 K, Turóczy Aloisia Budapest 2 K, Pauliny Melania Budapest 2 K, Kohn Ilona Budapest 1 K, Back Malvin Budapest 1 K, Jankovits Irén Budapest 1 K, Hollós Károlyné Budapest 4 K, Einer Etel Dubrincs 2 K. Összesen 61 korona. **Főösszeg 1121 K. 15 fillér.**

(Folytatjuk.)

Pályázat.

A Mária Dorothea egyesület Budapest székesfőváros ingyenes örökalapítványi helyére a Tanítónők Otthonában nyilvános pályázatot hirdet a következő feltételekkel:

Az alapítványi helyre csakis a székesfővárosnál tényleges alkalmazásban volt és munkaképtelenné vált tanítónő pályázhatik, kinek az egyesületi alapszabályok értelmében magyar állampolgárnak és feddhetetlen életűnek kell lennie.

Az alapítványra megválasztott tanítónő a Tanítónők Otthonában az egyesület által kijelölt lakást, fűtést, világítást és élelemmel való teljes ellátást élvez, mindennemű egyéb szükségleteit azonban maga szerzi be és e részben az egyesület gyámolítására nem számíthat.

Az alapítvány élvezője állandóan az Otthonban lakni, tehetségéhez és képességéhez mérten az egyesületnek érdekeit előmozdítani tartozik. Kötelességében áll különösen az egyesületi alap- és rendszabályokat, valamint az Otthon szervezeti szabályait és házi rendjét pontosan megtartani, melyeknek, valamint az egyesület fegyelmi hatóságának alá van vetve.

A kérvényeket, keresztlevél, orvosi bizonyítvány és eredeti működési okiratokkal felszerelve az egyesület alelnöke, Herich Károlyné úrnőnél, IV. ker., Mária-Valéria-utcza 5. sz. alatt, folyó évi deczember hó 31-ig kell benyujtani.

A Mária Dorothea egyesület elnöksége.

IRODALOM.

NÉMET KÖNYVTÁR: Szerkesztetik *dr. Theisz Gyula* és *Matskásy József*. Kiadja Wodianer. Egy-egy füzet ára 70 fillér.

A «Wodianer F. és fiai» (Lampel Róbert) könyvkiadó-czég a «Magyar Könyvtár» kiegészítéseül és vele mintegy kapcsolatban *Német Könyvtárt* és *Franczia Könyvtárt* is ad ki, melyeknek szerkesztésére Theisz Gyula és Matskásy József budapesti állami főreáliskolai tanárokat nyerte meg. A szerkesztők érintkezésbe lépve a német és franczia irodalommal foglalkozó szakférfiakkal, gondoskodni fognak arról, hogy a tantervekben és utasításaikban előírt német s franczia írók s műveik szakszerű magyarázatokkal és rövid bevezetéssel ellátva a tanulók számára kiadassanak. E vállalat azokat a műveket is fel fogja ölelni, melyek a *felsőbb leányiskolai oktatás keretébe tartoznak*. Az eddig megjelent füzeteket kiváló csinosság jellemzi. Valamivel nagyobb alakjuk van mint a «Magyar Könyvtár» füzeteinek és *vászonba vannak kötve*. Egy-egy füzet ára 70 fillér. Eddig a következő művek jelentek meg: *a)* a *Német könyvtárból. Freytag:* Bilder aus den deutschen Vergangenheit. Dr. Gyulai Ágost. *Goëthe:* Aus Dichtung und Wahrheit, Tiber Ágost. *Kleist H.* Michael Kohlhaas. dr. Vajda Gyula. Heine, Uhland Lenau költeményeiből. Dr. Kohlbach Bertalan. *b)* a *Franczia könyvtárból. Racine:* Britanicus. Hoffer Károly. *Voltaire:* Siècle de Louis XIV. Dr. Chovancsák J. *Me. de Sevigné:* Lettre choisies. Dr. Kemény Ferencz. *Töpffer:* Nouvelles Genevoises. Ballenegger H. E füzetek iskolában való használhatóságát nagyon előmozdítja az, hogy a kiadott művek szövegéből kihagyják mindazon kifejezéseket és részleteket, melyek pædagógiai szempontból iskolai könyvbe nem valók.

Igen örvendetes haladás, ha a német és franczia írókat magyar köntösben kaphatjuk; nem csupán azért, mert a magyar tanuló fillérei itthon maradnak, hanem abból az okból is, hogy tényleg nem mindegy, magyar vagy német ifjúságnak válogatjuk-e a szemelvényeket egyes írók munkáiból. Nem lehet szándékom e sorok keretében aprólékosságokkal foglalkozni, azért csak a kiválogatott német anyagról óhajtanám megjegyezni, hogy a «Kohlhaas» és «Dichtung u. Wahrheit» köteteket igen sikerültnek mondhatom; a G. Freytag «Bilder aus der deutschen Vergangenheit» czíműben kevés az olvasmány a magyarázathoz képest. A «Heine, Uhland, Lenau» kötet elégített ki legkevésbbé; ily szegényesen nem szabad Heinét bemutatni, de még Uhlandot se. A három nevezett költő közül mindegyik külön kötetet érdemelt volna. Mindamellett melegen ajánljuk az új vállalatot a német irodalom tanításával foglal-

kozók figyelmébe, annál inkább, mert úgy látszik, hogy az újabb írók bemutatását tűzte ki czélul, miáltal tényleg a szó szoros értelmében hézagot pótlónak mondhatjuk. Örömmel vennők a legközelebbi kötetek sorában ezeket: Goethe: Italienische Reise, Schiller történeti munkáiból szemelvényeket, Heine: Reisebilder, Börne szellemes levelei és bírálataiból, Tieck novelláit, Laube és Gutzkow egy-egy drámáját (talán Essex és Uriel Acosta), Freytag: Die Journalisten, Grillparzer drámáit, Hermann Grimm remek essayiből stb. stb. *hp.*

*

Az Uránia czímű tudományos folyóirat októberi száma igen értékes tartalommal jelent meg. Az «Uránia», mint a tudományok s a művészetek népszerűsítése czéljából alakult «Uránia magyar tudományos egyesület» egyik eszköze, megkedveltetni igyekszik a nagy közönséggel a közművelődés minden ágazatát felölelő ismereteket, a miket tartalomra nézve komoly, de formára nézve lehetőleg könnyed alakban fog czikkei értelmében olvasóival közölni. Az «Uránia» czélja világos és kétségkivül teljesen jogosult. E czélra törekvésében kerülni akar minden nagyképüsködést, a nélkül, hogy a komoly czél követelte színvonalat egy perczre is elhagyná; távol igyekszik tartani magától a vaskalaposság vádját, de modernségében minden túlzástól óvakodni fog. Az «Uránia» jó barátként akar meghonosodni a művelt magyar házakban, a ki se nem pedánskodik, se nem léhászkodik, hanem egyszerű, vonzó modorban komoly dolgokról beszél. A szerkesztőség mindent el fog követni, hogy az «Uránia» rövid időn beigazolja létjogosultságát és életrevalóságát; a közönség remélhetőleg nem fogja megvonni támogatását, a mi nélkül természetesen a szerkesztőség legjobb igyekezete sem elegendő. Az «Uránia» egyelőre havonkint egyszer, a szükséghez képest — különösen a téli időszakban — kéthetenkint egyszer fog megjelenni. Július és augusztus hónapokban azonban szünetel. Az «Urániá»-t az «Uránia magyar tudományos egyesület» tagjai — mint a tagsági kedvezmények egyikét — külön díj fizetése nélkül kapják; nem egyesületi tagoknak az «Uránia» ára egész évre 8 korona. (Egy füzet ára 50 fillér.) Az előfizetések Hornyánszky Viktor könyvkiadó-hivatalához (Budapest, V., Akadémia utcza 4.) intézendők. Az «Uránia» főszerkesztője Molnár Viktor, segédszerkesztői Klupáthy és legifjabb Szász Károly, kiknek neve elég biztosíték a folyóirat kiválóságára.